

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
BIZNESĀ, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTE
FINANŠU UN GRĀMATVEDĪBAS NODAĻA

**SIA „RENDOKS” DEBITORU PARĀDU
UZSKAITE UN KONTROLE**

SIA „RENDOKS” debtor Accounting and Management

DIPLOMDARBS

Grāmatvedības, analīzes un audita profesionālā bakalaura studiju
programma

Inese Temmere

Stud. apl. Nr. IT12040

Darba vadītājs: mg.oec. Maiga Kasale

RĪGA 2018

SATURS

ANOTĀCIJA.....	3
ANNOTATION.....	4
IEVADS	5
1. Debitoru parādi un to būtība.....	7
1.1. Debitoru parādu klasifikācija un uzskaitē	9
1.2. Šaubīgie un bezcerīgie debitoru parādi un debitoru parādu inventarizācija.....	14
1.3. Debitoru parādu pārvaldība un kontrole.....	21
2. SIA „RENDOKS” debitoru parādu raksturojums, analīze un vadība.....	33
2.1. SIA „RENDOKS” vispārējais raksturojums un saimnieciskās darbības analīze	34
2.2. SIA „RENDOKS” apgrozāmo līdzekļu analīze	37
2.3. SIA „RENDOKS” uzņēmuma likviditātes relatīvie rādītāji.....	38
2.4. SIA „RENDOKS” aprites rādītāji	41
2.5. SIA „RENDOKS” debitoru parādu norēķinu uzskaites organizācija un dokumentācija ..	45
SECINĀJUMI	55
PRIEKŠLIKUMI.....	58
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI.....	59
PIELIKUMS.....	61

ANOTĀCIJA

Diplomdarba mērķis ir, pamatojoties uz uzņēmuma apgrozāmo līdzekļu analīzi un debitoru parādu novērtēšanu, konstatēt debitoru parādu uzskaites un vadīšanas problēmas, lai izstrādātu priekšlikumus klientu parādu pārvaldīšanas pilnveidošanai. Mērķa sasniegšanai tiek izpētīta debitoru parādu atzīšanas teorētiskā bāze, to pārvaldība un kontrole, veikta SIA „RENDOKS” apgrozāmo līdzekļu analizē un debitoru parādu uzskaites un kontroles procedūru izpēte.

Diplomdarbā iekļautas 2 nodaļas. Pirmajā nodaļā tiek aplūkota debitoru parādu un ar tiem saistīto procedūru teorētiskā bāze. Otrajā nodaļā tiek veikta SIA „RENDOKS” analīze un aprakstīta norēķinu uzskaites organizācija un dokumentācija.

Veiktās izpētes rezultātā darba autore izsaka secinājumus un priekšlikumus.

Diplomdarba kopapjoms ir 60 lapas, tajā ir iekļautas 7 tabulas, 2 attēli, 9 formulas un pievienoti 3 pielikumi.

Darba atslēgvārdi: debitoru parādi, parādi, šaubīgie un bezcerīgi debitori, pārvaldība.

ANNOTATION

The aim of the diploma paper is to identify problems of accountancy and management of debts, on the basis of analysis of the company's current assets and assessment of receivables, in order to develop proposals for improving customer debt management. To achieve aim being explored the theoretical basis of recognition of debts, their management and control, the analysis of current assets of SIA "RENDOKS" and the investigation of accounts receivable accounting and control procedures.

Research paper contains 2 chapters. The first chapter deals with theoretical basis of the debt indebtedness and management procedures. The second chapter deals with the analysis of SIA RENDOKS and describes the organization of accounting and documentation.

As a result of the research, the author of the paper makes conclusions and suggestions.

The research paper has 60 pages, 7 tables, 2 images, 9 formula and 3 appendices.

Keywords: receivable, debts, doubtful and bad debtors, management.

IEVADS

Darba tēma ir debitoru parādu uzskaitē un analīze. Debitoru parādi ir viens no svarīgākajiem uzņēmuma naudas plūsmas elementiem. Klients ir saņēmis precīvu pakalpojumu, bet par to vēl nav samaksājis. Debitoru parādu atgūšana prasa pārdomātu stratēģiju, līdz ar to uzņēmējam ir jādomā, jāizvērtē un jāiegūst pārlicība, par to, kādus rēķina atmaksas datumus piemēros, kādus līgumus slēgs, lai tas nāktu par labu uzņēmumam un tam nevajadzētu meklēt papildus līdzekļus, lai eksistētu.

Temata **aktualitāte**: Debitoru parādi eksistē ikvienā Latvijas uzņēmumā un līdz ar to pastāv to uzskaitē un problēmas ar tiem.

Diplomdarba **mērķis** ir, pamatojoties uz uzņēmuma apgrozāmo līdzekļu analīzi un debitoru parādu novērtēšanu, konstatēt debitoru parādu uzskaites un vadīšanas problēmas, lai izstrādātu priekšlikumus klientu parādu pārvaldīšanas pilnveidošanai.

Lai sasniegtu darba mērķi, autore izvirza sekojošos **uzdevumus**:

1. izpētīt speciālajā literatūrā debitoru parādu atzīšanas teorētisko bāzi un to uzskaiti;
2. raksturot debitoru parādu inventarizācijas veikšanu;
3. izpētīt speciālajā literatūrā kontroles procedūras un to nepieciešamību, kā arī veicamos pasākumus debitoru parādu atgūšanai;
4. raksturot SIA „RENDOKS” darbības vēsturi;
5. veikt SIA „RENDOKS” apgrozāmo līdzekļu analīzi;
6. raksturot SIA „RENDOKS” debitoru parādu uzskaites un organizācijas procedūras;
7. izstrādāt priekšlikumus debitoru pārvaldības pilnveidošanai, pamatojoties uz iegūto informāciju un apgrozāmo līdzekļu analīzi.

Darba struktūru autore veidos tādu, lai pēc iespējas konkrētāk tiktu parādītas darbā aplūkotās problēmas un to pamatojums, to trūkumi un iespējamie risinājumi, pamatojoties uz izvirzītajiem darba uzdevumiem. Darbs tiks veidots no vairākām nodaļām. Pirmajā nodaļā autore aprakstīs debitoru parādu būtību, to uzskaiti un problēmas ar tiem teorētiskajā bāzē. Otrajā nodaļā autore veiks SIA „RENDOKS” apgrozāmo līdzekļu analīzi un aprakstīs debitoru parādu norēķinu uzskaites organizāciju un dokumentāciju.

Praktiskajā daļā tiek izmantotas aprakstošās, finanšu un statistiskās analīzes metodes, kā arī grafiskās metodes, lai varētu novērtēt debitoru parādu tendences pētāmajā laika posmā.

Praktiskajā daļā vispārēji tiks aplūkoti visi debitoru parādu bilances posteņi, sīkāk tiks aplūkots debitoru parādu postenis pircēju un pasūtītāju parādi un ar tiem saistītās problēmas, jo tādā veidā būs iespējams izpildīt autores izvirzīto mērķi, bet darbs nekļūs pārāk apjomīgs.

Darbā iekļautais pētījuma periods būs no 2011. - 2016. gadam, jo par šo laika posmu ir pieejami pētījumu dati par debitoru parādiem un rēķinu apmaksām no SIA „RENDOKS” nepublicētajiem materiāliem, par kuriem atsauces netiks dotas, kā arī lai iespējami precīzāk varētu novērtēt tendences.

Diplomdarba izstrādāšanai izmantoti Latvijas Republikas likumi un normatīvie akti, Ministru kabineta noteikumi, statistikas dati, specializēta literatūra finansēs un grāmatvedībā un interneta pieejamie materiāli, kā arī uzņēmuma SIA „RENDOKS” nepublicētie materiāli un finanšu pārskati.

1. Debitoru parādi un to būtība

Grāmatas „*Apgrozāmo līdzekļu uzskaitē*” autores Brūna I., Kaire L. raksta, ka debitori – tās ir juridiskas un fiziskas personas, kas ir uzņēmuma parādnieki.¹ Šī definīcija īsi un konkrēti paskaidro, to kas ir debitori. Par uzņēmuma parādniekiem kļūst brīdī, kad uzņēmums realizē preces, bet nesaņem par tām samaksu uzreiz.

Grāmatas „*Finanšu grāmatvedība*” autores raksta, ka debitoru parādi ir uzņēmuma prasības pret citām fiziskām vai juridiskām personām. Tos veido nesaņemtā atlīdzība par pārdotajām precēm, sniegtajiem pakalpojumiem, izpildītajiem darbiem, kā arī avansa maksājumi izejvielu, materiālu un preču piegādātājiem, citām personām aizdotie līdzekļi un pārmaksāti nodokļi.² Darba autorei šī definīcija liekas precīzāka, jo arī viņa uzskata, ka debitoru parādi ir prasības pret citām personām, bet uzsverot arī Ludborža A. rakstīto, ka debitoru parādi ir tādi aktīvi, kuri saistīti ar uzņēmuma juridiskām tiesībām saņemt ekonomisko labumu no juridiskām un/vai fiziskām personām.³ Citās definīcijās nav uzsvērts tas, ka tās ir juridiskās tiesības un līdz ar to debitoram tā ir juridiskā atbildība. Pēc definīcijas izriet, ka turpmākas pārvaldīšanas tiesības uz šo precī, pirms samaksas saņemšanas, pāriet pircēja rokas un viņš drīkst iesākt ar to, ko vēlas, arī mainīt tās sākotnējo stāvokli, līdz ar to definīcijās būtu svarīgi uzsvērt arī juridisko atbildību par samaksas veikšanu laikā.

Arī citi autori savās definīcijās izvēlas līdzīgu terminoloģiju. Jau 1995. gada Benzes J. savā grāmatā uzsver, ka debitoru parādi - tie ir visi parādi, kas uzņēmumam jāsaņem no citiem uzņēmumiem, iestādēm, organizācijām vai fiziskām personām. Šinī apgrozāmo līdzekļu iedaļā ieskaita tikai tādus parādus, kuru saņemšanas termiņš ir īsāks par gadu. Debitoru parādi, kuru saņemšanas termiņš ir ilgāks par gadu, ir skaitāmi pie ilgtermiņa finanšu ieguldījumiem.⁴ Savā ziņā pēc šīm definīcijām var secināt, ka debitoru parādi ir sava veida līdzekļu aizdevums preces vai pakalpojuma veidā, retos gadījumos arī naudas līdzekļu veidā. Izejvielas preces ražošanai, pakalpojuma sniegšanai ir iztērētas, bet nauda par tām vēl nav saņemta, un līdz ar to uzņēmumam jāmeklē līdzekļi, lai piegādātājiem varētu samaksāt par izlietotajām izejvielām un materiāliem, lai varētu turpināt ražošanu, pakalpojumu sniegšanu. Uzņēmums tādā veidā kreditē savus klientus uz noteiktu laiku, ļaujot savas saistības apmaksāt vēlāk. Ideālā gadījumā būtu tā, ka debitoru parādi ir līdzsvarā ar kreditoriem, tad uzņēmums var nesatraukties par

¹ Brūna I., Kaire L. *Apgrozāmo līdzekļu uzskaitē*, Ogrē: SIA „Tipogrāfija Ogrē”, Latvijas Universitāte 2004., 34. lpp.

² Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Izglītības solī, 2004., 102. lpp.

³ Ludboržs A. *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2003., 96. lpp.

⁴ Benze J. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: SIA „Auditorfirma „Grāmatvedis”, 1995., 13. lpp.

kontroli. Ja uzņēmumam laicīgi debitori segs savas saistības, arī uzņēmums varēs laicīgi segt savas saistības.

Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. uzskata, ka debitoru parādu gadījumā notiek citu personu jeb debitoru kreditēšana ar uzņēmuma līdzekļiem. Darba autore piekrīt tam, ka tā ir kreditēšana, jo uzņēmuma rīcībā būtu jābūt šiem līdzekļiem, bet tie vēl nav pieejami, bet tikmēr tos savā labā var izmantot cita persona.

Grāmatas „*Finanšu grāmatvedība*” autore raksta, ka saimnieciskā darbība ir preču ražošana, darbu izpilde, tirdzniecība, pakalpojumu sniegšana un cita veida darbība par atlīdzību. Šajā darbībā ne vienmēr norēķini notiek vienlaicīgi ar preču pārdošanu, darbu vai pakalpojumu izpildi. Var būt tādi gadījumi, kad prece tiek piegādāta, bet norēķins sekos vēlāk, kā arī gadījumi, kad vispirms tiek samaksāts avanss un tikai pēc tam seko preču piegāde. Attīstoties uzņēmējdarbībai šāda veida norēķinu nozīme arvien pieaug, jo tie ievērojami palielina preču aprites ātrumu, kas veicina efektīvāku uzņēmuma apgrozāmo līdzekļu izmantošanu. Uzņēmums, pērkot un pārdodot preces uz parāda izejvielas un materiālus savas darbības nodrošināšanai vai pārdodot uz parāda gatavo produkciju, var ievērojami samazināt savus krājumus noliktavās.⁵ Protams, tas darbojās tikai tādā gadījumā, ja debitori savas saistības sedz laicīgi. Pēc šīm definīcijām autore secina, ka palielinot preču aprites ātrumu, palielinās uzņēmuma apgrozījums, līdzekļi un uzņēmums attīstās. Tas pierāda to, ka uzņēmums bez kreditēšanas nevar iztikt, lai efektīvi apgrozītu līdzekļus un riski, kas izriet no debitoru parādu atgūšanas ir attīstīta uzņēmuma sastāvdaļa.

Grāmatas „*Management Accounting*” autore Weetman P. raksta, ka uzņēmumam tiek radīti ieņēmumi, pārdodot preces uz kredīta. Ieņēmumu pieaugums tiek ieskaitīts pārdošanas kontā, bet debitoru aktīva pieaugums tiek reģistrēts kā debitors debitoru kontā.⁶ Darba autore, pētot ārzemju literatūras avotus, secina, ka debitoru parādu uzskaites un atzīšanas principi neatšķiras no latviešu literatūras avotos atrodamiem uzskaites paņēmieniem.

Debitoru parādu rašanos pamato ar atbilstošu dokumentu. Pircēju un pasūtītāju debitoru parādu apliecina uzņēmuma izrakstīts rēķins par preču pārdošanu vai darbu izpildi. Aizdevuma gadījumā debitoru parādu apliecina aizdevuma līgums un maksājuma uzdevums vai kases izdevuma orderis. Debitora parāda dzēšanu apliecina:

- bankas konta izraksts, ja debitors parādu apmaksā ar kredītiestādes starpniecību;
- kases ieņēmumu orderis vai EKA čeks, ja debitors parādu samaksā skaidrā naudā.

---

⁵ Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Izglītības solī, 2004., 102. lpp.

⁶ Weetman P. *Management Accounting*. London: Prentice Hall Financial times, 2006., 152. lpp.

Maiņas jeb bartera darījumos tiek slēgts atbilstošs līgums, un darījuma partneris izraksta rēķinu par maiņas preču piegādi.⁷

Apkopojot debitoru parādu definīcijas, darba autore, izvirzītu definīciju, ka debitoru parādi ir uzņēmuma fizisku vai juridisku personu kreditēšana ar juridiskām tiesībām saņemt ekonomisko labumu nākotnē. Debitoru parādus klasificē un uzskaita atbilstošos kontos un bilances posteņos.

1.1. Debitoru parādu klasifikācija un uzskaitē

Debitoru parādus klasificē:

- Pēc debitoru parādu atmaksas termiņiem – ilgtermiņa un īstermiņa;
- Pēc debitoru parādu atgūstamības iespējamības – šaubīgajos, bezcerīgajos un drošajos.

Grāmatas „*Finanšu grāmatvedība*” autores, atkarībā no paredzētajiem norēķinu termiņiem, debitoru parādus iedala:

- ilgtermiņa debitoru parādi - tiks saņemti ne ātrāk kā pārskata gadam sekojošajā gadā, bilancē atspoguļo ilgtermiņa finanšu ieguldījumu sastāvā;
- īstermiņa debitoru parādi - paredzēts saņemt pārskata gadam sekojošā gada laikā, bilancē atspoguļo apgrozāmo līdzekļu sastāvā.⁸

Šāds sadalījums ir saistīts ar „*Gada pārskatu un konsolidēto pārskatu likuma*” 16. panta noteikto, ka - katram debitoru parādu postenim bilancē atsevišķi norāda summas, kas saņemamas gada laikā un kas saņemamas vēlāk nekā gada laikā pēc bilances datuma.⁹

Darba autore nav bieži saskarusies ar ilgtermiņa debitoru parādiem, jo praksē pieņemts, ka parasti uzņēmuma klienti par savām saistībām norēķinās pēc iespējas īsākā laika posmā.

Īstermiņa debitoru parādus bilancē atspoguļo šādos posteņos un uzskaitē tiem iekārto atbilstošus sintētiskos kontus:

- pircēju un pasūtītāju parādi;
- radniecīgo uzņēmumu parādi;
- asociēto uzņēmumu parādi;
- citi debitori;
- neiemaksātā daļa sabiedrības kapitālā;

⁷ Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: SIA „Lietišķās informācijas dienests”, 2016., 126. lpp.

⁸ Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Izglītības solī, 2004., 103. lpp.

⁹ *Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums*, 16.pants.

- īstermiņa aizdevumi uzņēmuma līdzīpašniekiem un vadībai;
- nākamo periodu izmaksas;
- uzkrātie ieņēmumi.¹⁰

Darba autore uzskata, ka šāds iedalījums precīzi parāda kādam mērķim ir veidojies šis parāds un kas ir parādnieki.

Autores Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. savā grāmatā raksta, ka **pircēju un pasūtītāju parādi** ir visbiežāk lietotais debitoru postenis bilancē. Šajā postenī atspoguļo un atbilstošajos kontos uzskaita visus pircēju un pasūtītāju parādus, kuri izveidojušies, pārdodot preces, darbus vai pakalpojumus, bet uzreiz nesaņemot atlīdzību par tiem.¹¹ Darba autore uzskata, ka tie ir uzņēmuma klienti, kuri nav saistīti ar pašu uzņēmumu, kas savas preces vai pakalpojumus ir saņēmuši, bet nav samaksājuši. Pēc darba autores domām būtu svarīgi uzsvērt, ka tie ir uzņēmuma klienti, jo tas labāk definētu šo posteni.

Debitoru parāds tiek uzskatīts par izveidojušos, ja pircējam vai pasūtītājam nodota ar preču pavadzīmi – rēķinu produkcija vai prece vai sastādīts dokuments, rēķins par darbu izpildi.

Pircēju un pasūtītāju uzskaiti veic izmantojot šādus grāmatojumus:

1. Piemēram, izrakstīts rēķins pircējam par nosūtīto produkciju, precī vai pasūtītājam par pakalpojumu izpildi, PVN
Debetā: 2310 Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem
Kreditā: 6110 Ieņēmumi no pamatdarbības produkcijas un pakalpojumu pārdošanas
5721 Norēķini par pievienotās vērtības nodokli
2. Piemēram, pircējs, pasūtītājs apmaksā rēķinu ar pārskaitījumu bankas kontā
Debetā: 2620 Norēķinu konti bankās
Kreditā: 2310 Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem¹²

Grāmatas „*Finanšu grāmatvedība*” autores raksta, ka **Radniecīgo sabiedrību parādi** atspoguļo mātes uzņēmuma vai meitas uzņēmuma parādus. Asociētu sabiedrību parādi atspoguļo asociēto uzņēmumu īstermiņa debitoru parādus. Finanšu pārskatos norēķinus ar saistītājiem, t.i., radniecīgajiem un asociētajiem, uzņēmumiem uzrāda atsevišķi no pārējo uzņēmumu parādiem. Šo uzņēmumu debitoru parādi rodas pārdodot tiem savu preci vai pakalpojumus un nesaņemot par to samaksu, kā arī aizdevumu rezultātā.¹³ Darba autore pēc

¹⁰ Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2016., 123. lpp.

¹¹ Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Izglītības soļi, 2004., 103.-104. lpp.

¹² Grandāne M., Martemjanova E., Mārāne I., Mežaraupe V., Soopa A. *Finanšu grāmatvedība*, Rīga: Izdevniecība RaKa, 2004., 27. lpp.

¹³ Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2016., 124. lpp.

šīm definīcijām secina, ka asociētu un radniecīgo uzņēmumu parādi ir tādi paši debitoru parādi, bet tie rodas sadarbojoties ar saistītajiem uzņēmumiem un atsevišķa šo parādu uzskaitē ļauj labāk izprast to vai šie darījumi nav pārāk būtiski un neatstāj nelabvēlīgu ietekmi uz uzņēmuma finansiālo stāvokli kopumā. Kā arī šo informāciju ir svarīgi nodalīt, jo darījumi ar saistītajām personām tiek uzskaitīti atsevišķi arī uzņēmuma ienākumu deklarācijā, lai novērstu krāpniecības riskus.

Radniecīgo un asociēto uzņēmumu parādu uzskaitē veic šādus grāmatojumus:

1. Piemēram, radniecīgam vai asociētam uzņēmumam piešķirts īstermiņa aizdevums ar pārskaitījumu no bankas

Debetā: 2330 Meitas uzņēmuma parādi vai

2340 Saistīto uzņēmumu parādi

Kreditā: 2620 Norēķinu konti bankās

2. Piemēram, izrakstīts rēķins radniecīgam vai asociētam uzņēmumam par produkcijas, preces nosūtīšanu vai pakalpojumu sniegšanu, ar PVN

Debetā: 2330 Meitas uzņēmuma parādi vai

2340 Saistīto uzņēmumu parādi

Kreditā: 6110 Ieņēmumi no pamatdarbības produkcijas un pakalpojumu pārdošanas

5721 Norēķini par pievienotās vērtības nodokli¹⁴

Grāmatas „*Finanšu grāmatvedība*”, raksta, ka **citi debitori** ir visi pārējie debitori, kuri nav minēti citos bilances posteņos. Šajā postenī atspoguļo uzņēmuma norēķinu personām izsniegtos avansus, pārmaksāto vai iepriekš samaksāto nodokļu summas, citām fiziskām un juridiskām personām izsniegtus aizdevumus utt.¹⁵ Darba autore secina, ka šajā postenī tiek uzrādīti debitoru parādi, kuri nerodas ar klientiem vai preču piegādes vai pakalpojumu sniegšanas laikā un neattiecas uz uzņēmuma apgrozījumu. Uzskaiti veic dažādos korespondējošos kontos, piemēram, maiņas naudas izsniegšana kasierim:

Debetā: 2350 Norēķini ar citiem debitoriem

Kreditā: 2610 Kase¹⁶

Neiemaksātās daļas sabiedrības kapitālā uzskaita tad, ja sabiedrības dalībnieki nav apmaksājuši visu statūtos noteikto pamatkapitālu vai akciju sabiedrība izlaidusi jaunas akcijas, kuras vēl nav apmaksātas jeb izpirktas. Neiemaksātās daļas kapitālā var būt gan uzņēmuma

---

¹⁴ Grandāne M., Martemjanova E., Mārāne I., Mežaraupe V., Soopa A. *Finanšu grāmatvedība*, Rīga: Izdevniecība RaKa, 2004., 28. lpp.

¹⁵ Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Izglītības solī, 2004., 104. lpp.

¹⁶ Grandāne M., Martemjanova E., Mārāne I., Mežaraupe V., Soopa A. *Finanšu grāmatvedība*, Rīga: Izdevniecība RaKa, 2004., 29. lpp.

reģistrācijas brīdī, gan palielinot tā pamatkapitālu.¹⁷ Tā kā šis postenis tieši neietekmē uzņēmuma apgrozījumu tā kontrole nav tik būtiska, bet ir svarīgi, lai sabiedrības dalībnieki segtu savas saistības.

Grāmatojumi neapmaksātā pamatkapitāla uzskaitē:

1. Piemēram, iegrāmatots neapmaksātais pamatkapitāls

Debetā: 2360 Norēķini par parakstītā sabiedrības kapitālā neiemaksātās summām

Kreditā: 3110 Pamatkapitāls vai līdzdalības kapitāls

2. Saskaņā ar dibināšanas dokumentiem, dibinātājs apmaksā savu daļu skaidrā naudā vai no norēķinu konta:

Debetā: 2610 Kase, vai

2620 Norēķinu konti bankās

Kreditā: 2360 Norēķini par parakstītā sabiedrības kapitālā neiemaksātās summām¹⁸

Īstermiņa aizdevumi uzņēmuma līdzīpašniekiem un vadībai tiek atspoguļoti atsevišķi no pārējiem debitoriem, tāpat kā norēķini ar saistītajiem uzņēmumiem. Šāda informācija dod iespēju finanšu pārskatu lietotājiem izvērtēt, cik lietderīgi tiek izmantoti uzņēmuma līdzekļi, t.i., vai aizdevumi atsevišķiem uzņēmuma īpašniekiem un vadībai nekavē uzņēmuma mērķu sasniegšanu.¹⁹ Darba autore piekrīt, ka ir svarīgi izvērtēt, lai šajā postenī uzskaitītās summas uzņēmums spēj atļauties un tās nekavē uzņēmuma mērķu sasniegšanu un attīstību, un nerada problēmas ar maksāspēju. Aizdevumu uzņēmuma līdzīpašniekiem un vadībai uzskaiti veic, piemēram, ar šādu grāmatojumu:

1. Piemēram, izsniegts aizdevums līdzīpašniekiem skaidrā naudā no uzņēmuma kases

Debetā: 2370 Īstermiņa aizdevumi sabiedrības dalībniekiem un vadībai

Kreditā: 2610 Kase²⁰

Autores Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R. savā grāmatā „*Finanšu grāmatvedība*” atsevišķi neizdalīja posteni **Norēķini par prasībām pret personālu un īstermiņa aizdevumi personālam**, jo bilancē to uzrāda citu debitoru sastāvā, tomēr citu autoru darbos šis postenis tiek izdalīts atsevišķi. Šajā postenī uzrāda visas prasības pret uzņēmuma darbiniekiem. Galvenos prasību veidus var iedalīt divās grupās:

1. uzņēmuma darbiniekiem izsniegtie aizdevumi;

---

¹⁷ Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Izglītības soli, 2004., 104. lpp.

¹⁸ Grandāne M., Martemjanova E., Mārāne I., Mežaraupe V., Soopa A. *Finanšu grāmatvedība*, Rīga: Izdevniecība RaKa, 2004., 29. lpp.

¹⁹ Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2016., 124. lpp.

²⁰ Grandāne M., Martemjanova E., Mārāne I., Mežaraupe V., Soopa A. *Finanšu grāmatvedība*, Rīga: Izdevniecība RaKa, 2004., 30. lpp.

2. uzņēmuma darbiniekiem izsniegtās avansa summas atsevišķu saimniecisko uzdevumu veikšanai.²¹

Piemēram, izsniedzot avansu saimnieciskās darbības veikšanai no kases, veic šādu grāmatojumu:

Debetā: 2380 Norēķini par prasībām pret personālu un īstermiņa aizdevumi personālam

Kreditā: 2610 Kase²²

Nākamo periodu izmaksas veido pārskata periodā veiktie maksājumi nākamo periodu ieņēmumu nodrošināšanai, piemēram, uz priekšu samaksātā noma, apdrošināšana un preses abonēšana nākamajiem periodiem. Uzņēmums pārskata perioda izmaksās noraksta tikai to izdevumu daļu, kura attiecas uz šo periodu, bet atlikušo daļu uzskaita kā nākamo periodu izmaksas, kuras noraksta izmaksās attiecīgajā periodā.²³ Bilancē debitoru sastāvā iekļautās nākamo periodu izmaksas pēc ekonomiskā sastāva nav debitoru postenis, bet gan avansētās izmaksas jeb izdevumi, kas attiecas uz nākamajiem periodiem.²⁴ Šis postenis, pēc darba autores domām, ir nepieciešams tikai, lai ievērotu Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likumā noteikto uzkrāšanas principu *proti, ieņēmumus un izdevumus norāda, ņemot vērā to rašanās laiku, nevis naudas saņemšanas vai izdošanas laiku.*²⁵

Nākamo periodu izdevumus uzskaita veicot šādu grāmatojumu, piemēram, firma abonē laikrakstu nākošajam gadam. Kā izdevums tas attiecas uz šo gadu, bet norakstīt to izmaksās nedrīkst, jo informācijas pakalpojums tiks saņemts tikai nākošajā gadā:

Debetā: 2410 Nākamo periodu izdevumi

Kreditā: 2620 Norēķinu konts²⁶

Uzkrātie ieņēmumi veidojas sakarā ar uzkrāšanas principu grāmatvedībā. Tas paredz visu uzņēmuma ieņēmumu un izdevumu atspoguļošanu nevis tajā periodā, kad ir veikts norēķins vai izrakstīts rēķins par darījumu, bet tajā periodā, uz kuru ieņēmumi vai izdevumi attiecas. Tātad formāli uzkrātie ieņēmumi vēl nav debitora parāds, jo tas nav dokumentēts, bet pēc būtības darījums ir veikts, tātad par to jāsaņem atlīdzība.²⁷

---

²¹ Grandāne M., Martemjanova E., Mārāne I., Mežaraupe V., Soopa A. *Finanšu grāmatvedība*, Rīga: Izdevniecība RaKa, 2004., 30. lpp.

²² Turpat., 33. lpp.

²³ Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Izglītības soļi, 2004., 104.lpp.

²⁴ Ludboržs A. *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2003., 96.lpp.

²⁵ *Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums*, 14.panta 1. daļas 4. punkts

²⁶ Grebenko M. *Grāmatvedība. 1. daļa*, Rīga: ADREMS, 2000., 88. lpp.

²⁷ Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Izglītības soļi, 2004., 105. lpp.

Lai kontrolētu debitora parāda samaksu, iekārto debitoru analītisko uzskaiti, kurā atspoguļo norēķinu gaitu ar katru debitoru atsevišķi. Analītiskajā uzskaitē reģistrē debitoru parāda rašanās laiku, summu, pamatojuma dokumentu, kā arī parāda dzēšanas termiņu un norēķinu gaitu, lai varētu kontrolēt norēķinu savlaicīgumu.²⁸ Arī Benze J. raksta par analītiskās uzskaites iekārtošana. Katra sintētiskā jeb pirmās kārtas konta ietvaros analītiskā uzskaitē ir jāiekārto tā, lai vienmēr būtu skaidri redzams norēķinu stāvoklis ar katru debitoru atsevišķi. Bez tam ir vēlams iekārtot uzskaiti arī tā, lai atsevišķi būtu redzami norēķini par katru darījumu – par katra rēķina samaksu norēķinos ar pircējiem, par katru avansa norēķina summu. Analītiskās uzskaites detalizācijas pakāpi izvēlas attiecīgā uzņēmuma galvenais grāmatvedis.²⁹ Darba autore secina, ka uzskaitē norēķinos ar debitoriem ir viens no vissvarīgākajiem grāmatvedības darba uzdevumiem, it īpaši svarīga ir uzskaitē norēķinos ar debitoriem. Lai gan uzskaites detalizācijas pakāpe ar likumu nav noteikta un to katra uzņēmuma vadītāji nosaka paši, autore uzskata, ja analītiskā uzskaitē būs detalizētāka, tad būs vieglāk veikt debitoru parādu kontroli. Arī mazam uzņēmumam tas ļautu veikt efektīvu kontroli, bet neradītu papildus izdevumus.

1.2. Šaubīgie un bezcerīgie debitoru parādi un debitoru parādu inventarizācija

Katram uzņēmumam, kurš nodarbojas ar saimniecisko darbību ir un būs debitoru parādi. Ja uzņēmums sniedz savus pakalpojumus vai pārdod savu preci uzreiz nesaņemot samaksu rodas debitoru parāds, kuram ir konkrēts apmaksas termiņš. Ja debitors nenorēķinās noteiktajā termiņā ir jāveic konkrētas kontroles procedūras, bet ja uzņēmumam rodas šaubas par parāda atgūstamību tie ir jākvalificē bezcerīgajos un šaubīgajos debitoru parādos.

Kā raksta grāmatas „*Finanšu grāmatvedība*” autores ikvienam uzņēmumam var veidoties tādi debitoru parādi, kuru atgūšana ir apšaubāma vai pat neiespējama. Visbiežāk šādi parādi veidojas norēķinos ar pircējiem un pasūtītājiem. Šaubīgie un bezcerīgie parādi ir zaudēti līdzekļi, tāpēc tie jānoraksta no bilances aktīva un jāietver izmaksu sastāvā.³⁰ Arī Gada pārskatu un konsolidēto pārskatu likums nosaka, ka debitoru parādus bilancē atspoguļo neto vērtībā, t.i., uzrāda tikai tās debitoru parādu summas, kuras patiesi iespējams saņemt. Tāpēc periodiski jāizvērtē debitoru parādu atgūšanas iespējamība un jāveic:

- tiešā bezcerīgo parādu norakstīšana izmaksās;

²⁸ Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Izglītības solī, 2004., 109. lpp.

²⁹ Benze J. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: SIA „Auditorfirma „Grāmatvedis””, 1995., 126. lpp.

³⁰ Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2016., 134. lpp.

- uzkrājumu veidošana nedrošiem, t.i., šaubīgiem parādiem.³¹

Ministru kabineta noteikumi Nr. 775 „*Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi*” 7.2. sadaļa nosaka, ka, ja rodas šaubas par pārskata gada vai iepriekšējos gados atzīta debitoru parāda atgūšanu, kārtējā pārskata gadā apšaubāmās summas apmērā veido uzkrājumu nedrošiem parādiem, vienlaikus iekļaujot attiecīgo summu kā izmaksas peļņas vai zaudējumu aprēķinā.³² Linarte K., raksta žurnāla „BILANCE” rakstā „*Biežāk konstatētās nepilnības 2016. gada pārskatu finanšu revīzijās mazās un vidējās sabiedrībās*”, atzīmē ka bieži uzņēmumi neievēro šos nosacījumus un bilancē uzrāda debitorus kopā ar šaubīgiem vai pat bezcerīgiem parādiem, kas ir nepareizi, jo debitori bilancē jāuzrāda neto vērtībā, atskaitot nedrošiem parādiem izveidoto uzkrājumu summu, savukārt bezcerīgo parādu (zaudētu bez cerībām to kādreiz atgūt) iekļauj zaudējumos, ja iepriekš nav veidoti uzkrājumi. Lai šīs kļūdas laicīgi novērstu, jāveic debitoru termiņanalīze un tas jā dara nevis reizi gadā, bet daudz biežāk. Linarte K. iesaka ieviest debitoru parādu vecumanalīzes uzraudzības sistēmu, un to pārraudzīt vismaz reizi mēnesī.³³ Darba autore piekrīt Linartes K. ieteikumam, jo veiksmīgas šīs sistēmas ieviešana atvieglotu uzņēmuma grāmatveža darbu un novērstu kļūdas finanšu pārskatos, kā arī palīdzētu veikt debitoru parādu kontroli un veiksmīgu finanšu plānošanu.

Grandāne M., Martemjanova E., Mārāne I., Mežaraupe V., Soopa A. grāmatā *Finanšu grāmatvedība* norāda, ka uzņēmuma grāmatvedības darbiniekiem ir jāuzskaita debitoru parādi un jākontrolē, vai šie parādi tiek saņemti paredzētajos termiņos. Debitoru parādi ik pa laikam ir jāizvērtē, t. i., vai parāda atmaksa ir droša vai apšaubāma. It īpaši ir jāizvērtē pircēju un pasūtītāju parādi. Debitoru parādus, kuru saņemšana ir apšaubāma, var iedalīt divos veidos:

- šaubīgie parādi, no kuriem daļu ir cerības saņemt;
- bezcerīgie parādi, kuru saņemšana vairs nav reāla.³⁴

Visās darba autores apskatītajās grāmatās pa debitoru parādiem tiek uzsvērts cik svarīgi ir veidot uzkrājumus šaubīgajiem parādiem un norakstīt izmaksas bezcerīgos parādus.

Šaubīgie parādi ir debitoru parādu summas, kuru saņemšanas iespējas tiek apšaubītas. Šaubīgiem debitoru parādiem veido uzkrājumus, lai bilancē tos parādītu neto vērtībā, tas ir, no to uzskaites vērtības grāmatvedībā, atņemot izveidoto uzkrājumu atlikumus. Parāds tiek uzskatīts par nedrošu, pamatojoties uz jebkuru no uzskaitītajiem kritērijiem:

³¹ **Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R.** *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2016., 134. lpp.

³² MK noteikumi Nr. 775 *Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi*, 7.2. daļa.

³³ **Linarte K.**, žurnāls „BILANCE” Nr. 15/16 (411/412), 2017. gada 1. augusts, „*Biežāk konstatētās nepilnības 2016. gada pārskatu finanšu revīzijās mazās un vidējās sabiedrībās*” 7.lpp

³⁴ **Grandāne M., Martemjanova E., Mārāne I., Mežaraupe V., Soopa A.** *Finanšu grāmatvedība*, Rīga: Izdevniecība RaKa, 2004., 26. lpp.

- Ir zināms, ka pret debitoru ierosināts tiesas process par tā atzīšanu par bankrotējušu;
- lai gan ir bijuši vairākkārtēji atgādinājumi, debitors neko nav samaksājis;
- ja debitors apšaubu uzņēmuma tiesības piedzīt šo parādu;
- ja ir citas pazīmes, kas liecina, ka parāds netiks pilnībā samaksāts.³⁵

Uzkrājumi šaubīgajiem debitoru parādiem ir grāmatvedības konts, kas ieviests debitoru parādu kopsummas korekcijām. Uzkrājumu šaubīgajiem parādiem būtība ir analoga uzkrājumiem krājumu zudumiem – abi tiek lietoti aktīvu uzskaites vērtības korekcijai.³⁶

Bezcerīgie (zaudētie) parādi ir tādi, kas tiek uzskatīti par zaudētiem, bez cerībām tos kādreiz atgūt. Ja parāds uzskatāms par bezcerīgu, tas attiecīgi jānoraksta no uzkrājumiem nedrošajiem parādiem vai jāiekļauj zaudējumos. Uzsverams, ka debitoru parāds vispirms kļūst par šaubīgu un tikai pēc tam par bezcerīgu.

Parādu uzskata par bezcerīgu, pamatojoties uz jebkuru no uzskaitītajiem kritērijiem:

- ir tiesas spriedums vai citi dokumenti, kas liecina, ka, lai gan veikti visi pasākumi parāda atgūšanai, tas nekad netiks atmaksāts;
- debitors ir valsts vai pašvaldības uzņēmums, kas likvidēts saskaņā ar attiecīgās institūcijas lēmumu;
- ir tiesas spriedums, ka debitors ir atzīts par bankrotējušu;
- ir tiesas spriedums par parāda piedziņu no debitora un tiesu izpildītāja atzinums par piedziņas neiespējamību;
- debitors – juridiska persona – ir izslēgts no LR Uzņēmuma reģistra;
- ir iestāji saistību noilgums; saskaņā ar Civillikuma 1895. pantu – 10. gadi.³⁷

Uzņēmuma vadībai ir jāseko līdz savu debitoru parādu stāvoklim, to uzņēmums spēj izdarīt dažādos reģistros vai pieprasot izziņas par konkrēto uzņēmumu attiecīgās valsts iestādēs.

Kasperoviča L., Klagiņš L. un Timofejeva S. žurnālā bilance savā rakstā „*Kā novērtēt debitorus?*”, raksta par SIA „Firmas.lv” sadarbībā ar SIA „Latvijas tālrunis” izstrādāto rīku, kas piedāvā ātri un efektīvi veikt debitoru pārbaudi tiešsaistē ar Latvijas Republikas Uzņēmuma Reģistra datiem. Pakalpojums atvieglo debitoru novērtēšanu, nedrošo parādu uzkrājumu veidošanu un bezcerīgo parādu norakstīšanu. Debitoru pārbaudes rīks rezultātus noformē akta veidā, ko var izmantot kā gatavu dokumentu grāmatojumu veikšanai – tas ir attaisnojošs dokuments grāmatvedības uzskaitē un Gada pārskata pielikumiem.³⁸ Pēc šī raksta izlasīšanas

³⁵ **Ludboržs A.** *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2003., 107.lpp.

³⁶ Turpat., 107.lpp.

³⁷ Turpat., 107.lpp.

³⁸ **Kasperoviča L., Klagiņš L., Timofejeva S.** žurnāls „BILANCE” Nr. 3 (351), 2015. gada 2. februāris, „*Kā novērtēt debitoru parādus*” 36.lpp

darba autore secina, ka tas ir labs rīks kā ietaupīt laiku debitoru parādu pārbaudei. Rīks uzņēmuma vietā izskata kādi procesi ir uzsākti konkrētajam debitoram un novērtē vai debitora parādam nav veidojams uzkrājums un vai tas nav jānoraksta no uzskaites atzīstot par bezcerīgu. Darba autore uzskata, ka tas būtu piemērots rīks maziem gan lieliem uzņēmumiem, jo maziem uzņēmumiem tas ļaus ietaupīt laiku un līdzekļus novērtējot katru debitoru parādu atsevišķi.

Jau agrāk tiek piedāvāti dažādi rīki grāmatvedības datorprogrammās ar kuru palīdzību īpaši tiek atvieglota debitoru parādu kontrole un uzskaitē, kā piemēram, Apsītes I. un Oltes M. žurnāla *Bilance* rakstā „*Debitoru novērtēšana – kā to izdarīt ērtāk un efektīvāk*” norāda uz grāmatvedības datorprogrammas „Horizon” izmantošanas iespējām darbam ar debitoriem. Rakstā sniegta informācija, kā pareiza datorprogrammas izvēle var atvieglot uzskaiti ar debitoriem. Grāmatvedības datorprogramma pat brīdina par to, ja tiek mēģināts izrakstīt jaunu rēķinu – pavadzīmi šaubīgiem debitoriem.³⁹ Olte M. savā rakstā žurnālā *Bilance* „*Debitoru novērtēšana – kā to izdarīt ērtāk un efektīvāk*” arī 2016. gada rakstā uzsver to kādas priekšrocības uzņēmums iegūst izmantojot automatizētu risinājumu. Kad uzņēmums nolēmj izmantot funkcionalitāti, kas automatizē debitoru novērtēšanas un uzkrājumu veidošanas procesu, paveras vairāki ieguvumi:

1. Viens no būtiskākajiem ieguvumiem ir laiks – veidojot debitoru novērtēšanas aktus un uzkrājumus, tos ir iespējams ģenerēt, automatiski iekļaujot visus grāmatvedības sistēmā ievadītos kavētos parāda dokumentus.
2. Risinājums samazina kļūdu skaitu, automatizējot novērtēšanas un uzkrājumu veidošanas procesu gan kreditoriem gan debitoriem.
3. Ņemot vērā, ka vienmēr pastāv izņēmumi, svarīga ir elastīga pieeja, kas sniedz iespēju manuāli koriģēt novērtēšanas un uzkrājumu dokumentus, kā arī niekļaut atsevišķus klientus.
4. Sistēma brīdina par šaubīgajiem un bezcerīgajiem debitoriem brīdī, kad tiem tiek izrakstītas jaunas pavadzīmes vai rēķini.
5. Kopumā visi iepriekšminētie ieguvumi būtiski uzlabo debitoru portfeļa kvalitāti, ļaujot laikus identificēt šaubīgos debitorus.⁴⁰

Stittle J., Wearing R. grāmatā „*Financial Accounting*” raksta, ka slikti parādi rodas, ja ir pamatota pārliecība, ka parādnieks uzņēmumam nemaksās. Piemēram, debitors ir bankrotējis – neatstājot līdzekļus ar kuriem finansēt savas saistības. Sliktos parādus uzskaita tāpat kā citus

---

³⁹ **Apsīte I, Olte M.** žurnāls „BILANCE” Nr. 18 (342), 2014. gada septembris, „*Debitoru novērtēšana – kā to izdarīt ērtāk un efektīvāk*” 27.lpp

⁴⁰ **Olte M.** žurnāls „BILANCE” Nr. 20 (392), 2016. gada 17. oktobris, „*Debitoru novērtēšana – kā to izdarīt ērtāk un efektīvāk*” 35.-36.lpp

izdevumus.⁴¹ Arī ārzemju autoru darbos ir tiek runāts par to, ka sliktie jeb bezcerīgie parādi ir jānoraksta izmaksās, bet nedrošiem parādiem ir jāveido uzkrājumi.

Bragg S. savā rakstā: *“The difference between bad debt and doubtful debt”* raksta, ka sliktie debitoru parādi ir tie parādi, par kuriem ir skaidri zināms, ka tie netiks atgūti. Tos uzskaita, norakstot no debitoru parādiem, parasti izveidojot kredītrēķinu norēķinu programmatūrā un pēc tam saskaņojot kredītrēķinu ar sākotnējo rēķinu. Tādējādi tiek noņemts kredītrēķins un faktūrrēķins no debitoru parādiem. Tādā veidā tiek norakstīti sliktie debitoru parādi no uzskaites. Apšaubāms parāds ir debitoru parāds, kas nākotnē var kļūt par sliktu parādu un tam tiek veidots uzkrājums.⁴² Pēc šī raksta izlasīšanas, darba autores secina, ka debitoru parādi tiek uzskaitīti sliktajos jeb bezcerīgajos un šaubīgajos debitoru parādos. Pēc latviešu autoru darbiem šaubīgos debitoru parādus Latvijā noraksta ar grāmatvedības izziņu, bet ārzemju autori iesaka to veikt ar kredītrēķinu palīdzību.

Katrs uzņēmums pats, balstoties uz savu iepriekšējo pieredzi un zināšanām, nosaka metodes, kā novērtēt debitoru parādus un noteikt uzkrājumu šaubīgiem debitoru parādiem. Uzkrājumus šaubīgiem debitoriem var rēķināt pēc vairākām metodēm:

1. vispārējie uzkrājumi – tos visbiežāk veido, balstoties uz debitoru parādu termiņanalīzi un iepriekšējo gadu parādu atgūšanas pieredzi atkarībā no kavējuma ilguma.
2. speciālie uzkrājumi, individuāli izvērtējot katru debitoru parādu – šī metode piemērotāka un precīzāka varētu būt maziem un vidējiem uzņēmumiem.
3. kompleksa abu iepriekšējo metožu izmantošana – lielākos debitoru parādus, kas pārsniedz noteikto sliekšni, izvērtējot individuāli, savukārt pārējiem debitoru parādiem uzkrājumus veidojot procentuāli no kopsummas atkarībā no kavējuma termiņa.⁴³

Arī Ludboržs A. raksta, ka pastāv vairākas nedrošo parādu apjoma vērtēšanas metodes, taču nelieliem un vidējiem mazumtirdzniecības uzņēmumiem, kuriem debitoru parasti nav daudz, ir ieteicams ikviena parādnieka varbūtējās maksāspējas individuāla izvērtēšana. Novērtējumu veic par debitoru parādu kontroli atbildīgais darbinieks, to saskaņojot ar uzņēmuma vadītāju. Pēc šīs metodes nedrošo parādu kopsummu un izveidojamo uzkrājumu apjomu nosaka, saskaitot visas tās debitoru parādu summas, kuru saņemšana ir apšaubāma.⁴⁴

⁴¹ **Stittle J., Wearing R.** *Financial Accounting*. Ltd: Sage Publications, 2008., 38. lpp

⁴² **Bragg S.** *The difference between bad debt and doubtful debt*, 2017. gada 27. decembris, pieejams: <https://www.accountingtools.com/articles/what-is-the-difference-between-bad-debt-and-doubtful-debt.html>

⁴³ **Matule I.** žurnāls „BILANCE” Nr. 7 (355), 2015. gada 1. aprīlis, „Šaubīgie un bezcerīgie debitoru parādi” 18.lpp

⁴⁴ **Ludboržs A.** *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2003., 108.lpp.

Pēc dažādu autoru darbu aplūkošanas, darba autore secina, ka LR likumdošana nenosaka, kā tieši uzņēmumam ir jāizvērtē, kurš ir šaubīgais vai bezcerīgais debitoru parāds. Tiek minēts, ka ja uzsākts maksātnespējas process, vai ja ir iesākts tiesas process uzņēmums var atzīt debitoru par bezcerīgu vai šaubīgu.

Grāmatas „*Finanšu grāmatvedība*” autores norāda, ka dažkārt, ja uzņēmums saviem spēkiem nevar atgūt šaubīgu debitoru parādu, ir iespēja piesaistīt profesionālus parādu piedzinējus. Uzņēmums ar parādu piedzinēju vienojas par vienu no darījumu veidiem:

- maksāt atlīdzību par katru piedzīto parādu atkarībā no parāda piedziņas sarežģītības;
- cedēt jeb pārdot parādu, noslēdzot cesijas līgumu. Cesija ir prasījuma tiesību tālāknodošana bez parādnieka piekrišanas.⁴⁵

Darba autore uzskata, ka uzņēmumam jāizvērtē vai nespēj atgūt parādu saviem spēkiem, jo profesionālu piedzinēju piesaistīšana rada uzņēmumam papildus izmaksas. Pēc autores domām uzņēmumam vieglāk būtu parādu cedēt, jeb pārdot parādu, jo tādā veidā ātrāk tiktu atgūta daļa parāda, kuru tālāk ieguldīt uzņēmumā vai arī norēķināties par savām saistībām, tomēr jāatceras, ka pārdodot parādu, uzņēmums neatgūst visu parāda summu, jo zināmu daļu cedents patur sev kā atlīdzību par darījumu, bet arī parādu piedzinējs pieprasīs sev atlīdzību par parāda atgūšanu.

Parādu piedziņas procesa galvenais uzdevums ir tieši pareizs darbs ar klientu un tam jānovēd pie galarezultāta, proti, tā ka klients laikā maksā saskaņā ar faktūrrēķiniem.⁴⁶ Džondžua M. savā grāmatā raksta par laicīgu reaģēšanu uz atmaksas termiņa kavējumiem un atgādināšanu. Savā grāmatā uzsverot, ka kredītu pārvaldības teorijā var atrast prasību reaģēt pirmo septiņu dienu laikā, taču autors iesaka reaģēt vēl ātrāk, jo pētījumi liecina, ka jo ātrāk reaģē, jo lielāka iespēja atgūt parādu. Lēna reakcija var radīt klientam domu, ka šis parāds uzņēmumam nav būtisks.⁴⁷ Grāmatas „*Parādu atgūšana*” autors iesaka šādus atgādinājumu veidus:

- Rakstiski atgādinājums vēstules veidā – īss un skaidrs teksts, kas pareizi atspoguļo būtību un mudina rīkoties, bet neapsūdz klientu nemaksāšanā;
- Atgādinājums pa tālruni – tālruņa zvans ar mērķi noskaidrot vai klients zina par parāda esamību;
- Atgādinājums tikšanās laikā – ieteicams tikai tad, ja parāda summa ir ļoti liela;

⁴⁵ Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2016., 135. - 136. lpp.

⁴⁶ Džondžua M. *Parādu atgūšana*. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007., 29. lpp.

⁴⁷ Turpat., 53.-54. lpp.

- Stingrs atgādinājums – jau nopietnāks un lietišķāks, gadījumos ja nav nekādas izmaiņas attiecībā uz parāda apmaksu pēc iepriekš veiktām darbībām.

Ja uz atgādinājumiem netiek reaģēts, uzņēmumam var nākties vērsties tiesā.⁴⁸

Darba autore izlasot grāmatu „*Parādu atgūšana*” secina, ka tas ir psiholoģiski sarežģīts process un ja uzņēmumam nav laika vai spēju ar to nodarboties, to būtu labāk uzticēt profesionāļiem. No šīm atgādinājumu veidiem, darba autore ieteiktu uzņēmumam visbiežāk izmantot atgādinājumu pa tālruni, jo tas ir personiskāks kontakts ar klientu un neprasa daudz papildus laiku vai līdzekļus.

Pirms finanšu pārskata sastādīšanas uzņēmumam jāpārliciecinās par atlikumu pareizību veicot **inventarizācijas**, kurās nosaka visu uzņēmuma rīcībā esošo vērtību apjomu dabā. LR likumdošana nosaka, ka uzņēmumiem jāveic debitoru parādu apjomu salīdzināšana (inventarizācija). MK noteikumu Nr. 775. „*Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi*” 7.2. daļas 156. pants nosaka, ka debitoru parādu atlikumus bilancē norāda atbilstoši attaisnojuma dokumentiem un ierakstiem sabiedrības grāmatvedības reģistros un saskaņo (salīdzina) ar attiecīgajiem debitoriem un kreditoriem, veicot savstarpējo atlikumu salīdzināšanu bilances datumā.⁴⁹

Autores Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R. raksta, ka uzņēmums parādu summas periodiski salīdzina ar saviem debitoriem, sagatavojot salīdzināšanas aktus. Aktā norāda debitora parāda atlikumu konkrētā datumā. Salīdzināšanas aktu var sagatavot elektroniski vai papīra formā divos eksemplāros, abus eksemplārus nosuta debitoram. Debitors saņemtajā aktā uzrāda parāda summu atbilstoši savas grāmatvedības datiem. Pēc parādu summas apstiprināšanas debitors vienu akta eksemplāru patur sev, otru nosuta atpakaļ. Ja parāda summa nesakrīt, tad abas puses veic norēķinu salīdzināšanu, izskatot katru darījumu atsevišķi. Atšķirības uzskaitē var radīt nesaņemtie dokumenti, nauda ceļā, kļūdaini pārskaitījumi u.c. Norēķinus ar debitoriem salīdzina vismaz reizi gadā inventarizācijas laikā pirms gada pārskata sagatavošanas. Ja darījumu puses līdz finanšu pārskata sagatavošanai nevar vienoties par vienādu parāda summu, tad pārskatā katra puse norāda summu atbilstoši savas grāmatvedības datiem.⁵⁰

Darba autore ir novērojusi tendenci, ka uzņēmumi norēķinu salīdzināšanu veic tikai vienreiz gadā uz 31. decembri, kā to paredz likums, bet uzskata, ka noderīgi būtu veikt šādu norēķinu salīdzināšanu biežāk, jo tā neprasa liekus papildus līdzekļus (to iespējams efektīvi

⁴⁸ **Džondžua M.** *Parādu atgūšana*. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007., 55.-62. lpp.

⁴⁹ MK noteikumi Nr. 775 „*Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi*” 7.2. daļa, 156. pants

⁵⁰ **Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R.** *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2016., 133. - 134. lpp.

veikt elektroniski, izmantojot e-pastu starpniecību) un atgādina debitoriem par viņu saistībām un norāda to vai uzņēmums apzinās to ka ir vēl parādā.

Darba autore secina, ka darbs ar šaubīgiem debitoriem ir psiholoģiski grūts process, kas prasa īpašas zināšanas un rūpību. Uzņēmumam biežāka debitoru parādu apmaksas termiņu izvērtēšana ļautu tos vieglāk kontrolēt un laicīgāk reaģēt uz apmaksas termiņu kavējumiem. Arī biežāka debitoru parādu inventarizāciju veikšana ļautu uzņēmumam par sevi atgādināt klientiem.

1.3. Debitoru parādu pārvaldība un kontrole

Pašreizējā ekonomiskās attīstības posmā uzņēmumiem raksturīga palēlināta naudas līdzekļu aprīte, kas bieži vien rada naudas līdzekļu deficītu un maksātnespējas draudus. Tāpēc finanšu pārvaldībā kā svarīgākais noteikts debitoru pārvaldīšanas uzdevumus, kura risināšana vērsta uz debitoru parādu apjoma optimizāciju un savlaicīgu parādu inkasēšanu. Šim nolūkam uzņēmumos, kuros ir augsts debitoru apgrozījums un apjoms, jāizstrādā sevišķa debitoru parādu pārvaldīšanas politika.

Rurāne M. grāmatā „*Uzņēmuma finanses*” raksta kāpēc ir svarīga debitoru parādu pārvaldība? Tāpēc ka

1. Maksājumu saņemšana no debitoriem ir viens no svarīgākajiem naudas ieņēmumu avotiem;
2. naudas līdzekļu deficīts ierobežo uzņēmuma darbību;
3. debitoru parādos iesaldētā kapitāla kompensēšanai nepieciešams papildus finansējums.⁵¹

Kā darba autore noskaidroja iepriekš, debitoru parādi uzņēmumos rodas galvenokārt, pārdodot preces uz kredīta. Debitoru parādi ir arī uzņēmuma līdzekļi, kas aizdoti citām juridiskām vai fiziskām personām. Līdz ar to tie ir uzņēmuma līdzekļi, kuri nav uzņēmuma rīcībā konkrētajā brīdī, tāpēc ir ļoti svarīgi tos atgūt laicīgi, lai tas varētu notikt, ir nepieciešama debitoru parādu kontrole un pārvaldīšana. Benze J. grāmatā „*Finansu grāmatvedība*” raksta, ka uzņēmumam ir ne tikai jāpārdod sava produkcija vai preces, bet arī jāsaņem samaksa par pārdoto, turklāt samaksa ir jāsaņem laikā. Kā jau minēts bilancei ir jābūt reālai, tāpēc pārskata bilances aktīvā ir jāuzrāda tikai tādi debitoru parādi, kuru saņemšana ir droša, un grāmatvedim ir jākontrolē šo parādu saņemšana paredzētajos termiņos un laikus jāveic vajadzīgie pasākumi aizkavēto parādu dzēšanai. Tieši tāpēc šo norēķinu uzskaitē ir jābūt pastāvīgā galvenā

---

⁵¹ Rurāne M. *Uzņēmuma finanses*. Rīga: Jumava, 2007., 79. lpp.

grāmatveža kontrolē.⁵² Autore nepiekrīt tam, ka debitoru uzskaitē ir jābūt pastāvīgā galvenā grāmatveža kontrolē, bet lielam uzņēmumam būtu nepieciešams darbinieks, kurš pastāvīgi kontrolē debitorus un norēķinus ar tiem. Latvijā galvenie grāmatveži ir tā jau pārāk noslogoti, lai varētu efektīvi uzņemties pilnīgu kontroli par debitoriem.

Rurāne M. grāmatā „*Uzņēmuma finanses*” raksta, ka debitoru parādu pārvaldības saturu veido cenu un komerciālā kredīta politikas izstrādāšana un realizēšana, lai pēc iespējas ātrāk atgūtu naudas līdzekļus par pārdotajām precēm. Debitoru parādu pārvaldības satura galvenie elementi ir šādi:

- debitoru parādu analīze;
- debitoru parādu reālās vērtības analīze;
- debitoru un piegādātāju – kreditoru parādu bilance;
- kredītpolitikas izstrādāšana un efektivitātes novērtējums.

Lai novērstu finansiālās krīzes iestāšanos, finanšu analītiķi iesaka regulāri sastādīt naudas līdzekļu budžetu un analizēt tā izpildi. Bieži vien plānotie rādītāji no faktiskajiem atšķiras, jo ne visi debitori norēķinās laikus. Tāpēc ir nepieciešams veikt debitoru parādu administrēšanu un kontroli un analizēt tos pēc parādu dzēšanas termiņiem.⁵³ Darba autore piekrīt finanšu analītiķiem, jo naudas līdzekļu budžeta sastādīšana un tā izpētes analīze ļauj uzņēmumam noteikt cik lieli ir tā rīcībā esošie naudas līdzekļi, cik klientus tie ir spējīgi kreditēt, kādus attīstības pasākumus finansēt.

Debitoru parādu reālās vērtības analīzes gaitā noskaidro reālos norēķināšanās termiņus par saņemtajām precēm vai pakalpojumiem, kā arī prognozējamo bezcerīgo parādu summu, lai uzņēmums varētu laikus veidot uzkrājumus bezcerīgo parādu segšanai.⁵⁴

Grāmatas „*Finanšu grāmatvedība*” autore Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R. norāda, ka uzņēmumā jāizstrādā kārtība darbam ar debitoriem, kas veicina savlaicīgu parādu apmaksu un uzrauga novilcinātos maksājumus. Pārdomāta un precīza uzskaitē norēķinos ar debitoriem dod iespēju kontrolēt debitorus un savlaicīgi reaģēt uz norēķinu termiņu kavējumiem, kā arī nodrošina patiesa finanšu pārskata sagatavošanu.⁵⁵

Arī Rurāne M. grāmatā „*Uzņēmuma finanses*” raksta, ka lai pārdotu savus izstrādājumus vai preces pircējiem uz kredīta un nepadarītu sliktāku savu finansiālo stāvokli, katram uzņēmumam būtu jāizstrādā sava atbilstoša kredītpolitika. Veidojot nosacījumus pārdošanai uz kredīta, debitoru pārvaldība veic šādas darbības:

⁵² Benze J. *Finansu grāmatvedība*. Rīga: SIA „Auditorfirma „Grāmatvedis””, 1995., 125. lpp.

⁵³ Rurāne M. *Uzņēmuma finanses*. Rīga: Jumava, 2007., 80. lpp.

⁵⁴ Turpat., 85. lpp.

⁵⁵ Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R. *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2016., 137. lpp.

- noskaidro uzņēmuma finansiālās iespējas pārdošanai uz kredīta;
- nosaka maksimālo summu, par kuru varētu preces pārdot uz kredīta;
- izveido uz kredīta pārdodamo preču grupu sarakstu;
- nosaka pārdošanas limitus atsevišķiem preču pircējiem;
- izstrādā debitoru parādu iekasēšanas nosacījumus;
- izstrādā līgumsodu sistēmu, ko piemēro maksājumu kavēšanās gadījumos.⁵⁶

Saksonova S. grāmatā „*Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes*” uzsver kredītpolitikas nozīmīgumu. Kredītpolitika ir konkrēti formulētas vadlīnijas un procedūras funkcijām un procesiem, kas saistīti ar preču pārdošanu ar pēcapmaksas nosacījumiem.⁵⁷

Rurāne M. grāmatā „*Uzņēmuma finanses*” nosaka, ka uzņēmuma kredītpolitiku veido trīs galvenās sastāvdaļas:

1. kredītēšanas nosacījumi - tie ietver:
  - kredīta limitu noteikšana atsevišķām pircēju grupām.
  - norēķināšanās termiņu, ko nosaka atsevišķiem pircējiem pēc to kredītspējas un citiem faktoriem.
  - atlaižu sistēmu, ko izstrādā ar mērķi panākt ātrāku norēķināšanos no debitoru puses.
  - Sankcijas, ko paredz pārdošanas līgumā tiem gadījumiem, kad debitors neievēro līgumā noteiktos norēķinu termiņus.
2. kredītu aizsardzības pasākumi – tie ietver:
  - garantiju un ķīlu izmantošanu;
  - piegāžu apturēšanu;
  - kredītlimitu samazināšanu;
  - maksājumu termiņu saīsināšanu.
3. parādu iekasēšanas pasākumi – tie ietver:
  - atgādinājumu sistēmas izstrādāšanu (iekšējo inkaso);
  - parādu salīdzināšanas aktu sastādīšanu;
  - parādu piedziņu ārējā inkaso kārtībā;
  - parādu piedziņu tiesas ceļā.⁵⁸

Darba autore piekrīt kredītpolitikas nozīmīgumam. Pēc dažādu autoru rakstītās informācijas, darba autore secina, ka uzņēmums nedrīkst izstrādāt arī pārāk stingru kredīta

⁵⁶ Rurāne M. *Uzņēmuma finanses*. Rīga: Jumava, 2007., 87. lpp.

⁵⁷ Saksonova S. *Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes*. Rīga: Merkūrijs LAT, 2006., 190.lpp.

⁵⁸ Rurāne M. *Uzņēmuma finanses*. Rīga: Jumava, 2007., 87.-88. lpp.

politiku, jo neveiksmīga kredīta politika var samazināt klientu skaitu un aizbiedēt potenciālos klientus. Ja kredītpolitika būs precīzāk un smalkāk izstrādāta, uzņēmuma darbinieki precīzāk zinās, kā rīkoties attiecīgās situācijās.

Januška M. norāda, ka firmas ekonomiskais un finansiālais stāvoklis ir viens no svarīgākajiem firmas uzticamības kritērijiem. To raksturo līdzekļu (aktīvu) izvietošana un izmantošana, kā arī to veidošanas avoti (pašu kapitāls un aizņemtais kapitāls). Tāpēc vadītājam jāprot reāli novērtēt savas firmas, kā arī partneru un konkurentu finansiālo stāvokli.⁵⁹ Analizējot firmas finansiālo un ekonomisko stāvokli, jānosaka tās finansiālā stabilitāte. Finansiālo stabilitāti raksturo pakāpe, kādā krājumi ir nodrošināti ar pašu un aizņemto līdzekļu avotiem, kā arī pašu un aizņemto avotu attiecība.⁶⁰ Darba autore ieteiktu novērtēt klientu firmu finansiālo stāvokli pirms uzņēmumam būtisku darījumu noslēgšanas.

Irvins D. grāmatā „*Finansu kontrole*” raksta par finanšu kontroles nepieciešamību. Ja uzņēmumam jāmaksā saviem kreditoriem pirms debitori samaksā, tad uzņēmums ir spiests aizņemties naudu no bankas, parasti kredīta pārsniegšanas veidā.⁶¹ Autore uzskata, ka ja uzņēmums nepievērš uzmanību debitoru parādiem un to kam pārdod savu produkciju, viņš var ātri ciest būtiskus zaudējumus un viņam var rasties problēmas ar maksātspēju. Arī sedzot neapmaksātos parādus ar kredītiem tās ir papildus izmaksas, jo par aizņemtiem līdzekļiem ir jāmaksā procenti un citas ar kredītsaistībām saistītas izmaksas.

Irvins D. uzsver, ka uzņēmums ir maksātspējīgs, ja tam ir pietiekami aktīvi (skaidra nauda, uzkrājumi, debitori u.c.), lai segtu tā pasīvus (aizņēmumus, kredītus u.c.). Ja uzņēmumam nav šī seguma, tad tas darbojas būdams maksātspējīgs. Tātad, uzņēmumam jāspēj nomaksāt parādus, kad pienāk maksājumu termiņš. Ja uzņēmums nespēj savus aktīvus pārvērst skaidrā naudā, lai samaksātu parādus, tad uzņēmums var kļūt maksātnespējīgs, kaut arī uzņēmuma aktīvi pārsniedz pasīvus.⁶² Darba autore secina, ka ar to ka uzņēmumam ir aktīvi un dati liecina, ka uzņēmums spēj segt savas saistības, patiesā situācija var būt tāda ka tas ir maksātnespējīgs, jo ir pārāk maz skaidras naudas līdzekļi un pārāk lieli debitoru parādi, kurus iespējams uzņēmums atgūs vēlāk. Efektīvi šo situāciju var novērst izstrādājot atbilstošu finanšu kontroles sistēmu.

Grāmatas „*Finansu kontrole*” autors norāda, ka par sliktu kontroli liecina:

- Skaidru mērķu trūkums uzņēmējdarbībā;
- Zināšanu trūkums par pamatinformāciju, kas nepieciešama veiksmīgai uzņēmuma vadīšanai;

⁵⁹ Januška M. *Finanšu un grāmatvedības kontrole firmā*. Rīga: Merkūrijs Info, 2010., 89.lpp

⁶⁰ Turpat., 93.lpp

⁶¹ Irvins D. *Finansu kontrole*. Rīga: Izdevniecība „VTF” 1994., 14. lpp.

⁶² Turpat., 15. lpp.

- Izpratnes trūkums par uzņēmuma skaidrās naudas vajadzībām dotajam darbības apmēram;
- Tendence uzskatīt, ka slikti rezultāti ceļas no ekonomiskajiem apstākļiem vai pat nelaimīga gadījuma.⁶³

Darba autore piekrīt Irvina D. rakstītajam, jo skaidra mērķu neapzināšanās neļauj uzņēmumam sasniegt augstus rezultātus un arī veiksmīgi vadīt un pārvaldīt uzņēmumu, kā arī debitoru parādus, jo uzņēmums nezina ko īsti vēlas sasniegt un tāpēc rodas tendence uzskatīt, ka slikti rezultāti rodas no ekonomiskajiem apstākļiem.

Uzņēmuma maksātspēja ir atkarīga veiksmīgas finanšu plānošanas, tai skaitā arī veiksmīgas debitoru parādu pārvaldības, lai uzņēmums spētu eksistēt tam ir jāapzinās savi finanšu rādītāji, tas ko var un tas ko nevar atļauties. Kā piemēram, cik daudz debitorus tas var atļauties kreditēt. Lai to veiksmīgi noteiktu uzņēmumam jāpievērš uzmanība saviem maksātspējas rādītājiem, piemēram, likviditātei, apgrozāmo līdzekļu apritei.

Januška M. raksta, ka firmas finanšu politikas galvenais kritērijs ir likviditātes un maksātspējas rādītāji. Likviditāti nosaka firmas spēja segt savas kārtējās vajadzības. Tādējādi likviditātes aprēķini saistīti ar tekošo aktīvu (apgrozāmie līdzekļi pēc bilances) un kārtējo saistību (īstermiņa saistības pēc bilances pasīva) apmēriem. Salīdzinot šo lielumus, tiek paredzēts, ka kārtējo saistību samaksai tekošie aktīvi tiks pārvērsti skaidrā naudā. Firmas maksātspēja nozīmē, ka tās rīcībā ir pietiekami maksāšanas līdzekļi, lai savlaicīgi samaksātu kreditoru rēķinus. Naudas līdzekļu esamība vai to saņemšanas termiņi ietekmē saimniecisko darījumu veidus un nosacījumus, tāpēc firmas maksātspējas uzlabošanās ir nesaraucjami saistīta ar apgrozāmo līdzekļu pārvaldīšanu. Naudas līdzekļu trūkuma dēļ pat ienesīgākā firma var izrādīties maksātnespējīga.⁶⁴ Arī Irvins D. grāmatā „*Finansu kontrole*” raksta, ka uzņēmuma likviditāte ir tā darba kapitāla vai skaidras naudas stāvokļa mērs. Uzņēmums var vēl būt rentabls, bet palikt bez līdzekļiem, ja ir pārāk lieli uzkrājumi, vai ja tas ir atļāvis klientiem pārāk garus kredīta termiņus.⁶⁵

Likviditātes un maksātspējas jēdzieni ir savstarpēji cieši saistīti, tāpēc praksē tos bieži vien aizstāj vienu ar otru. Taču pēc savas ekonomiskās būtības šie jēdzieni nav identiski. Par maksātspējīgu var uzskatīt firmu, kurai apgrozāmo līdzekļu (tekošo aktīvu) summa ir ievērojami lielāka par parādu apmēru. Tas nozīmē, ka starpība ir tas lielums, kas paliek firmai un paredzēts saimnieciskās darbības turpināšanai.⁶⁶ Tāpēc ir ļoti liela nozīme termiņu

⁶³ Irvins D. *Finansu kontrole*. Rīga: Izdevniecība „VTF” 1994., 16. lpp.

⁶⁴ Januška M. *Finanšu un grāmatvedības kontrole firmā*. Rīga: Merkūrijs Info, 2010., 98.lpp

⁶⁵ Irvins D. *Finansu kontrole*. Rīga: Izdevniecība „VTF” 1994., 15. lpp.

⁶⁶ Januška M. *Finanšu un grāmatvedības kontrole firmā*. Rīga: Merkūrijs Info, 2010., 98. - 99.lpp

sabalansēšanai, lai uzņēmumam nebūtu jāveido lieli brīvie naudas līdzekļi maksātspējas uzlabošanai, bet tos varētu ieguldīt uzņēmuma attīstībā.

Arī Rurāne M. grāmatā „*Finansu pārvaldība*” uzsver, apgrozāmā kapitāla svarīgumu uzņēmumā. Apgrozāmais kapitāls (darba kapitāls) ir uzņēmējdarbībā izmantojamā kapitāla daļa, kas normālos uzņēmējdarbības apstākļos maina savu formu samērā īsā laika periodā (mazāk par 1 gadu). Apgrozāmais kapitāls ir uzņēmuma rīcībā esošie resursi, kas pieejami ikdienas darījumu veikšanai. Apgrozāmais kapitāls tiek izmantots, lai nodrošinātu uzņēmējdarbību ar apgrozāmajiem līdzekļiem laika periodā starp naudas līdzekļu ieguldīšanu un naudas saņemšanu par pārdotajām precēm (pakalpojumiem), tas ir, nodrošinātu produktu ražošanas (pakalpojumu) sniegšanas nepārtrauktību. Efektīva apgrozāmā kapitāla izmantošana tieši ietekmē uzņēmuma peļņu un naudas plūsmu. Tādēļ ir svarīgi rūpīgi kontrolēt apgrozāmo līdzekļu atlikumus bilancē. Ja uzņēmuma īstermiņa parādu summa ir lielāka par apgrozāmo līdzekļu vērtību, uzņēmumā rodas finansiālas problēmas, kas saistītas ar savlaicīgu maksājumu kārtošānu un norēķināšanos ar kreditoriem. Arī pārāk liels apgrozāmais kapitāls nav pozitīvi vērtējams, jo tas liecina par apgrozāmo līdzekļu neefektīvu izmantošanu.⁶⁷

Rurāne M. grāmatā „*Finansu pārvaldība*” raksta, ka finanšu pārvaldība ir sistēma, darbību kopums, kā racionālāk un efektīvāk izmantot kapitālu.⁶⁸ Darba autore piekrīt tam ka tā ir sistēma un jo efektīvāk tā darbosies, jo vieglāk uzņēmumam būs tikt galā ar savām finansēm.

Apgrozāmie līdzekļi nodrošina ražošanas nepārtrauktību un ir saimniecisko operāciju plūsmas galvenā sastāvdaļa:

- ražošanas krājumu iegāde palielina ilgtermiņa saistību lielumu;
- ražošanas procesā palielinās gatavās produkcijas krājumi;
- produkcijas pārdošana rada naudas līdzekļu apgrozību kasē un debitoru parādu pieaugumu.

Šis operāciju cikls daudzkārt atkārtojas un beigās izpaužas kā izdevumu un ieņēmumu plūsma.⁶⁹ Lai šī plūsma būtu nepārtraukta un efektīva ir nepieciešama kontrole. Efektīvai uzņēmuma darbībai būtu svarīgi nodrošināt šī cikla nepārtrauktu un pēc iespējas ātrāku apriti.

Laika periods, kurā notiek naudas līdzekļu aprīte, raksturo ražošanas – komerciālā cikla garumu. Šis periods veidojas no laika perioda, kurā notiek norēķināšanās par izejvielām un materiāliem, kā arī laika perioda, kādā naudas līdzekļi no produkcijas pārdošanas ienāk uzņēmumā.⁷⁰ Lasot dažādu autoru darbus, darba autore secina, jo debitoru parādu pārvaldība

---

⁶⁷ Rurāne M. *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001., 39.lpp.

⁶⁸ Turpat., 7.lpp.

⁶⁹ Turpat., 45.lpp.

⁷⁰ Turpat., 45.lpp.

būs efektīvāka, jo komerciālā cikla garums būs īsāks un uzņēmums spēs sasniegt augstākus rezultātus.

Efektīva debitoru uzskaitē sākās ar pareizi izrakstītām pavadzīmēm – rēķiniem. Ludboržs A. grāmatā „*Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*” uzsver to nozīmīgumu, rakstot, ka debitoru parādu apliecina pavadzīme – rēķins, kas apliecina preču un citu materiālo vērtību nosūtītāja un saņēmēja darījumu attiecības Latvijas teritorijā. Tā tad preču pavadzīme – rēķins kalpo, lai:

- apstiprinātu darījuma esamību starp divām tajā iesaistītajām pusēm; darījumi var būt gan preču pirkums – pārdevums, preču nodošana glabāšanā, pārstrādei u.c. (noteikumi neparedz darījumu ierobežojumu);
- apliecināt preču fizisku kustību no vienas darījuma personas pie otras.

Preču pirkuma-pārdevuma gadījumā šajā dokumentā ir apvienoti divi dokumenti: rēķins, kurš pamato pircēja pienākumu samaksāt par iegādātajām precēm, un pavadzīme, kura pamato preču pārvietošanu. Tā pat grāmatas autors norāda, ka uzmanība ir jāpievērš visu nepieciešamo rekvizītu pārbaudei gan izrakstītajos, gan saņemtajos rēķinos, it īpaši tiem uzņēmumiem, kuri ir PVN maksātāji. Dokumenti kuros nav uzradīti visi LR likumos noteiktie obligātie rekvizīti, netiek atzīti par nodokļu rēķiniem vai grāmatvedības darījumu apstiprinošiem dokumentiem. Dokumentu kontrolei uzņēmuma vadītājam ir jāizdod rīkojums par preču pavadzīmju – rēķinu glabāšanu un uzskaiti, lai novērstu preču krājumu piesavināšanos savtīgos nolūkos, kā arī atskaišu sastādīšanas vajadzībām. To veic atbildīgā persona, kura šos dokumentus uzglabā un aizpilda. Grāmatvedībā jāiesniedz informācija par veidlapu atlikumiem un sabojāto preču – pavadzīmju rēķinu komplektu skaitu un numuriem pārskatu sagatavošanai.⁷¹ Darba autore secina, ka debitoru kontrole sākās jau ar pareiza rēķina – pavadzīmes izrakstīšanu un turpinās, kamēr debitors nav veicis samaksu. Autore piekrīt tam, ka ir svarīgi izrakstīt pareizu un LR likumdošanai atbilstošu rēķinu, jo neatbilstošs rēķins varētu kalpot par iemeslu tā neapmaksāšanai.

Grāmatas „*Apgrozāmo līdzekļu uzskaitē*” autores I. Brūna, L. Kaire arī uzsver pamatdokumenta nozīmi un raksta, ka pamatdokuments pārdošanas noformēšanai ir stingrās uzskaites preču pavadzīme – rēķins. Lai sistematizētu datus par nosūtīto produkciju un izpildītajiem darbiem, tad šim nolūkam grāmatvedībā iekārto uzskaites reģistru „Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem”.⁷² Darba autore uzskata, ka jo detalizētāks būs šis uzskaites reģistrs, jo vieglāk tos būs pārbaudīt un kontrolēt.

⁷¹ Ludboržs A. *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2003., 97 - 98.lpp.

⁷² Brūna I., Kaire L. *Apgrozāmo līdzekļu uzskaitē*, Ogrē: SIA „Tipogrāfija Ogrē”, Latvijas Universitāte 2004., 35. - 36. lpp.

Ludboržs A. grāmatā „*Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*” preču realizācijas ciklu iedala šādos posmos:

- pasūtījumu pieņemšana un apstrāde;
- preču nosūtīšana;
- realizācijas uzskaitē.⁷³

Darba autore uzskata, ka ir svarīgi un nozīmīgi ievērot kontroli katrā no šiem posmiem. Katrs uzņēmums pats izvēlās kādus kontroles procesus un kā uzņēmums šo kontroli veic.

Ludboržs A. grāmatā „*Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*” izvirza šādus iekšējās kontroles pasākumu mērķus realizācijas ciklā:

- nodrošināt, lai realizācijas apjomā tie tiešām tiktu atspoguļotas reālas piegādes procedūras:
  - Realizācijas apjomu apstiprina atbilstoši pavaddokumenti,
  - tiek veikta preču pavadzīmju uzskaitē un kontrole,
  - klientiem regulāri tiek nosūtītas atskaites, lai salīdzinātu saistības;
- pārbaudīt, vai ir autorizētas realizācijas operācijas; speciālai vai vispārējai atļaujai ir jābūt trīs svarīgākos gadījumos:
  - pieņemot lēmumu par preču realizāciju uz kredīta klientam,
  - dodot rīkojumu preču nosūtīšanai,
  - pieņemot lēmumus cenu politikas jomā;
- nosūtīto un reģistrēto preču summas salīdzināšanas procedūras:
  - izstrādātas instrukcijas preču nosūtīšanas pavaddokumentu aizpildīšanai un uzskaitē,
  - tiek veiktas pārbaudes, vai darījumi tiek uzskaitīti pareizajos kontos,
  - darbam tiek izmantots piemērots kontu plāns,
  - administrācijas (galvenā grāmatveža) pārbaudes;
- pārbaudīt, vai pareizi un laikā grāmatvedībā tiek reģistrēti darījumi; procedūras:
  - instrukcijās (vai darba pienākumos) jāparedz darījumu reģistrācijas kārtība, nosakot laika ierobežojumus,
  - periodiska atskaišu sūtīšana klientiem,
  - administrācija (galvenā grāmatveža) pārbaudes;
- nodrošināt īpašuma objektu un informācijas drošumu; paredz izmantot apsardzi, seifus, paroles piekļūšanai datu bāzēm u.c.⁷⁴

---

⁷³ Ludboržs A. *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2003., 98.lpp.

⁷⁴ Turpat., 99.lpp.

Uzņēmumam ir jāveic stingra debitoru kontrole, jo parādi ir iesaldēti uzņēmuma naudas līdzekļi. Ja rēķinu apmaksas kavējumi ir parasta parādība, uzņēmumiem jāmeklē papildu kredītresursi, kas saistīti ar papildus izmaksām. Par debitoru uzskaiti atbildīgajam grāmatvedim debitoru efektīvai kontrolei jāievēro sekojošais:

- rēķinu pareizības pārbaude ir saistīta ar dažādu īpatnību ievērošanu, piemēram, skonto atlaides termiņu ievērošanas nolūkos rēķinā nepieciešams izdarīt atzīmi, tāpat arī, ja pirms piegādes nosūtīšanas ir saņemts avansa maksājums;
- iegrāmatotos rēķinus vēlams apzīmogat ar zīmogu „Iegrāmatots”, tāpat ar zīmogu „Apmaksāts” jāapzīmogo arī apmaksātie rēķini;
- regulāri (ieteicams vismaz reizi mēnesī) jāsalīdzina debitoru analītiskās uzskaites dati ar attiecīgajām galvenās grāmatas kontu bilancēm. Starpības gadījumā jāatrod cēloņi un jāveic labojumi, sazinoties ar darījumu partneriem;
- jāveic rēķinu apmaksas kontrole, to kavējumu gadījumā rīkojoties atbilstoši uzņēmuma apstiprinātajām procedūrām, piemēram,
  - sūtot atgādinājumus,
  - sastādot un nosūtot soda procentu rēķinus,
  - ziņojot uzņēmuma vadībai par turpmāko rīcību, piemēram, iesniegšanu tiesā,
  - vismaz reizi gadā veicot rakstisku saistību salīdzināšanu ar darījumu partneriem.⁷⁵

Pakalpojumus debitoru parādu administrēšanā tagad piedāvā arī šajā jomā specializējušies uzņēmumi.⁷⁶ Uzņēmumi kuri nevar paši veikt debitoru parādu administrēšanu var efektīvi izmantot un piesaistīt šos uzņēmumus, lai gan, pēc autore domām, mazam uzņēmumam tas varētu radīt liekas papildus izmaksas un būtu nepieciešams pievērst uzmanību tam vai uzņēmumam tas ir izdevīgi.

Preču realizēšana uz kredīta ir saistīta ar risku, ka pircējs nesamaksās. Preču pārdošanas dienā nav iespējams zināt, kura darījuma dēļ radīsies zaudējumi, jo uzņēmums preces pārdod ar pārliecību, ka tiks saņemta samaksa. Ja pēc noteikta laika (pēc vairākiem mēnešiem, nākamajos pārskata gados) kļūst zināms, ka pircēja parādu nekad vairs neizdosies piedzīt, tas jānoraksta no bilances. Radušās izmaksas ir divējādi interpretējamas: kā uzņēmuma klientu piesaistīšanas izmaksas un kā neveiksmīgas debitoru parādu administrēšanas izmaksas.⁷⁷

---

⁷⁵ **Ludboržs A.** *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2003., 99.-100.lpp.

⁷⁶ Turpat., 100.lpp.

⁷⁷ Turpat., 106. -107.lpp.

Kā aizsardzības līdzekli kreditors var meklēt nodrošinājumu aktīvu veidā, uz kuriem viņiem būs pirmās prasījuma tiesības.

1.1. formula⁷⁸

$$\text{Nodrošinājuma koeficients} = \frac{\text{Tekošie aktīvi}}{\text{Īstermiņa saistības}}$$

Šis finanšu koeficients ļauj atbildēt uz jautājumu „Kādā mērā firmas kārtējās saistības tiek segtas ar tās apgrozāmajiem līdzekļiem?” Aktīvi spēj nodrošināt kredītu, jo apmierinošs skaitās koeficients, kas līdzinās 2. Ja šī attiecība ir zemāka par koeficientu 1, tad kredītu vai aizdevumu var atteikt.⁷⁹ Autore uzskata, ka šos datus, izmantojot 1.1. formulu, uzņēmums var izvērtēt jau pirms līguma noslēgšanas, lai novērtētu klienta maksāspēju un pārliecinātos par to, vai klients pat gribot atmaksāt parādu, to spēj izdarīt.

Grāmatas „*Apgrozāmo līdzekļu uzskaitē*” autore raksta, ka pārdevējs var piešķirt cenu atlaides noteiktai pircēju kategorijai. Šajos gadījumos piešķirtā atlaide tiek ņemta vērā, izrakstot rēķinus par pārdotām precēm un sniegtiem pakalpojumiem, un to divkārtšā ieraksta sistēmā neatspoguļo. Pārdevējs var piešķirt pircējam arī norēķinu atlaidi par rēķinu ātrāku samaksu. Atlaides un samaksas termiņa nosacījumi tiek ierakstīti rēķinā. Tā kā nav zināms, vai pircējs izmantos atlaidi, tad sākotnēji rēķinu izraksta un arī ieģrāmato par pilnu summu. Tikai tad kad pircējs ir izpildījis atlaides piešķiršanas nosacījumus, atlaides summu atspoguļo grāmatvedībā.⁸⁰ Darba autore uzskata, ka norēķinu atlaide varētu palīdzēt uzņēmumam ātrāk apgrozīt līdzekļus, jo lielākā daļa klientu būtu ieinteresēti ietaupīt un samaksāt noteiktajā termiņā.

Arī Ludboržs A. grāmatā „*Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*” raksta, ka piegādātāji pircējuzņēmumiem mēdz piešķirt tirdzniecības atlaides vai atlaides par īpašu (norēķinu) noteikumu izpildi. Tirgus ekonomikā preces vai pakalpojumi zem tirgus cenas netiek piedāvāti nesavtīgi, bet gan ar mērķi pārdevējam gūt papildu labumu. Protams, labumu no darījuma gūst arī pircējs, ja tas izpilda pārdevēja noteikumus, apmaiņā pret ko var iegādāties preces par speciālo cenu.⁸¹

Piešķirot atlaides, pārdevējam zemāks peļņas procents tiek kompensēts ar realizācijas apjoma pieaugumu. Piešķirot atlaides, pārdevējs rēķina, lai atlaides ne tikai kompensētu peļņas procenta samazinājumu, bet lai peļņas apjoms pieaugtu, citādi atlaižu piešķiršanai nav nozīmes. Var būt arī citi atlaižu piešķiršanas mērķi, kuri ne vienmēr ģenerē bruto peļņas palielinājumu:

⁷⁸ Januška M. *Finanšu un grāmatvedības kontrole firmā*. Rīga: Merkūrijs Info, 2010., 45. lpp

⁷⁹ Turpat., 45.-46.lpp

⁸⁰ Brūna I., Kaire L. *Apgrozāmo līdzekļu uzskaitē*, Ogrē: SIA „Tipogrāfija Ogrē”, Latvijas Universitāte 2004., 39. lpp.

⁸¹ Ludboržs A. *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2003., 104.lpp.

tirgus nišas iekarošana, naudas plūsmas uzlabošana, izdevīga darījuma partnera piesaiste u.c.⁸² Autore uzskata, ka uzņēmumam jāizvērtē kāds atlaižu veids tam ir piemērots un neradīs liekus zaudējumus, bet dos pēc iespējas lielāku labumu.

Pārdodot preces uz kredīta, atlaides izpaužas kā atlīdzība par īpašu (norēķinu) noteikumu izpildi – bonusi un skonto, var arī būt tirdzniecības atlaides – rabati. **Skonto atlaide** ir norēķinu atlaide par rēķina samaksu noteiktā termiņā kā procents no rēķina kopsummas. Tā tad atlaide laika ziņā pircējam tiek piešķirta vēlāk par pirkšanas brīdi, un tā finanšu grāmatvedībā ir jāuzskaita atsevišķā kontā. **Bonusi** ir sava veida prēmija, kas pircējam tiek piešķirta noteikta procenta apmērā – parasti no pirkuma apjoma, piemēram 2% no pirkumu kopapjoma monetārā izteiksmē noteiktā laika periodā. Atlaide var izpausties kā:

- bez maksas piešķirta prece vai
- naudas summas veidā, par ko pircējs bez maksas var saņemt preces.

Visbiežāk bonusus piešķir par regulāru preču pirkšanu lielākos apjomos, tātad nozīmīgajiem darījumu partneriem. **Rabati** ir tirdzniecības atlaides, kuras piešķir, jau izrakstot rēķinus (pārdodot preces), tās nav saistītas ar īpašiem norēķinu noteikumiem un tāpēc to uzskaitē nav nepieciešami atsevišķi grāmatvedības konti. Rabatus var piešķirt par noteiktu preču pirkumiem vai arī noteiktam klientam.⁸³ Jeb kura no šīm atlaidēm darba autorei liekas, ka labs veids, kā iepriecināt vai piesaistīt klientus. Piešķirot skonto atlaidi uzņēmuma grāmatvedei uzskaitē kļūst sarežģītāka, jo lielāka uzmanība jāpievērš datumam kurā klients apmaksājis savu rēķinu. Atlaides palīdz klientam justies novērtētam vai arī sajūst, ka klientu rīcība tiek novērtēta.

Pēc šajā nodaļā apkopotās informācijas darba autore secina:

1. Analītiskās uzskaites detalizācijas pakāpi izvēlās uzņēmuma vadītājs, bet veicot pēc iespējas detalizētāku analītisko uzskaiti, ir vieglāk veikt debitoru parādu kontroli;
2. Vecumanalīzes uzraudzības sistēmas ieviešana palīdz kontrolēt debitoru parādu atmaksas termiņus, ieteiktu to pārraudzīt vismaz reizi mēnesī;
3. Ir pieejams ekspertu izveidots datorprogrammas rīks, kas piedāvā ātri un efektīvi veikt debitoru pārbaudi tiešsaistē ar Latvijas Republikas Uzņēmuma Reģistra datiem, lai atvieglotu debitoru novērtēšanu un norakstīšanu. Kā arī pareizas datorprogrammas izvēle var atvieglot darbu ar debitoriem.
4. Biežāka norēķinu salīdzināšanu ar būtiskākiem debitoriem atgādina klientiem par viņu saistībām.
5. Sekojot līdz norēķinu termiņiem un, ja termiņi tiek pārsniegti, jāreaģē nekavējoties, jo nereaģēšana nekavējoties var radīt iespaidu, ka parāds uzņēmumam nav būtisks,

⁸² **Ludboržs A.** *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2003., 105.lpp.

⁸³ Turpat., 105. - 106.lpp.

ar atgādinājumu rakstiskā vai sarunas veidā. Ja iespējams ieteiktu izvēlēties tālruņa zvanu;

6. Regulāri sastādīts naudas līdzekļu budžets un tā izpildes analīze ļauj uzņēmumam apzināties cik viņa rīcībā ir brīvie līdzekļi, kā arī to ko var un nevar atļauties uzņēmums;
7. Klientu firmu finansiālā stāvokļa novērtēšana pirms uzņēmumam būtisku darījumu noslēgšanas var pasargāt uzņēmumu no būtiskiem zaudējumiem;
8. Debitoru parādu reālās vērtības analīzes gaitā noskaidro reālos norēķināšanās termiņus par saņemtajām precēm vai pakalpojumiem, kā arī prognozējamo bezcerīgo parādu summu, lai uzņēmums varētu laikus veidot uzkrājumu bezcerīgo un šaubīgo parādu segšanai;
9. Katram uzņēmumam individuāli izstrādājot detalizētu, savai darbības sfērai atbilstošu, kredītpolitiku, darbinieki attiecīgās situācijās zina kā rīkoties;
10. Laiku pa laikam piešķirot kādas atlaides uzņēmuma esošajiem klientiem vai arī tieši jaunu klientu piesaistīšanai tiek izrādīts novērtējums klientiem.

2. SIA „RENDOKS” debitoru parādu raksturojums, analīze un vadība

SIA „RENDOKS” pēc NACE koda pieder pie nozares pārējā mazumtirdzniecība ārpus veikaliem, stendiem un tirgiem. Pēc lursoft datiem šajā klasē ietilpst jebkāda produktu mazumtirdzniecība, kas ietver tiešo tirdzniecību vai pārdevēju – iznēsātāju darbību vai preču realizāciju tirdzniecības automātos u.c. Latvijas Republikā šajā nozarē pēc lursoft datiem reģistrēti un darbojas apmēram 1012 uzņēmumi. Pēc autores secinājumiem SIA „RENDOKS” pieder pie šīs nozares, jo nenodarbojas ar internetveikala vai kādu citu veikalu tirdzniecību, ne tirdzniecību no stendiem un plauktiem, bet tirdzniecība notiek tā, ka klients atnāk uz biroju un pasūta sev nepieciešamo precī un pakalpojumus.

Mazumtirdzniecība ir jaunu un lietotu preču tālākpārdošana (pārdošana bez pārveidošanas), ko veic veikalos, lielveikalos, kioskos, stendos galvenokārt plašai sabiedrībai personiskam vai mājāsaimniecības patēriņam vai lietošanai, kā arī mazumtirdzniecība, ko veic uzņēmumi, kas izpilda tirdzniecību pa pastu, apkārtceļojošie sīktirgotāji, ielu tirgotāji, patērētāju kooperatīvi, izsoļu nami u. c. Lielākā daļa mazumtirgotāju iegūst īpašumtiesības uz precēm, ko tie pārdod, bet daži darbojas kā aģenti preču īpašnieka interesēs un veic preču pārdošanu par atlīdzību vai uz līguma pamata.⁸⁴ Darba autore uzskata, ka šī definīcija raksturo nozari. Pēc dažādos informācijas avotos apkopotās informācijas, darba autore secina, ka mazumtirdzniecība ir iepirktu vai pašu saražoto preču pārdošana vai tālākpārdošana klienta pašpatēriņam.

2.1.tabula

Nozares vidējie rādītāji salīdzinājumā ar SIA „RENDOKS” rādītājiem, 2014.-2016. gads

Rādītājs	Gadi			SIA "RENDOKS"		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Kopējā likviditāte = Apgrozāmie līdzekļi / Īstermiņa parādi	0,89	0,91	0,85	0,79	0,88	0,66
Starpposma likviditāte = (Apgrozāmie līdzekļi – Krājumi) / Īstermiņa parādi	0,35	0,41	0,34	0,63	0,77	0,50
Vidējais iekasēšanas periods (dienas) = 365 / Pircēju un pasūtītāju aprites koeficients	14,91	13,93	11,75	19,14	22,86	14,32

*Autores veidota tabula, izmantojot Lursoft un SIA „RENDOKS” datus;

⁸⁴ NACE 2. red., „Struktūra un paskaidrojumi”, Eurostat – daļa 02, Statistiskā pārvaldība, kvalitāte un novērtējums 112. lpp (pieejams: www.csb.gov.lv/sites/default/files/dokumenti/nace2red_aktualais.doc)

Salīdzināšana ar nozares līmeni dod iespēju noteikt analīzes attiecību pret citu tās pašas nozares uzņēmumu rādītājiem.⁸⁵ Lai veiktu SIA „RENDOKS” datu salīdzināšanu ar nozares vidējiem rādītājiem darba autore izveidoja 2.1. tabulu, pēc LURSOFT piedāvātajiem datiem.

Analizējot tabulā 2.1. apkopoto informāciju darba autore secina, ka uzņēmumiem šajā nozarē vidēji ir ātra pircēju un pasūtītāju parādu aprīte dienās tas izskaidrojams ar tiešo samaksas saņemšanu uzreiz vai avansu saņemšanu, pirms pasūtījuma uzsākšanas. Savukārt vidēji šajā nozarē ir zemi starpposma likviditātes rādītāji un augsti kopējās likviditātes rādītāji, kas izskaidrojams ar būtiskiem krājumu atlikumiem. Salīdzinot SIA „RENDOKS” rādītājus ar nozares vidējiem rādītājiem, darba autore secina, ka SIA „RENDOKS” pircēju un pasūtītāju parādi aprit lēnāk, kā nozarē vidēji, tā pat arī starpposma likviditāte ir augstāka, bet kopējā likviditāte zemāka visos trīs gados kā nozarē vidēji, tas izskaidrojams ar to ka SIA „RENDOKS” darbība neparedz lielu krājumu veidošanu.

2.1. SIA „RENDOKS” vispārējais raksturojums un saimnieciskās darbības analīze

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību „RENDOKS” ir reģistrēta komercreģistrā 2003.gada 30. janvārī ar vienoto reģistrācijas numuru 44103027781. SIA „RENDOKS” juridiskā adrese ir Cēsu Klēts, Pļavas iela 5 - 11, 2. stāvs, Cēsis. Uzņēmuma pamatkapitāls ir 48 378 euro. Uzņēmuma tiesiskā forma jeb juridiskais statuss ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību, izpildinstitūcija ir valde ar vienu valdes locekli – Alīnu Voronecku.

Sabiedrības galvenie darbības virzieni ir durvju, logu un vārtu mazumtirdzniecības realizācija. Sākotnēji uzņēmumā tika ražoti logi un durvis, šobrīd ražošana vairs nav aktuāla. Sabiedrībai bija liels apgrozījums un daudz klientu, bet to būtiski ietekmēja valsts finanšu krīze 2008. gadā. Uzņēmumā tika veiktas dažādas izmaksu samazināšanas, lai varētu turpināt pastāvēt, jo uzņēmuma neto apgrozījums samazinājās līdz pat 60%. Šobrīd uzņēmums ir veiksmīgi atguvies no finanšu krīzes un nostiprinājis savu vietu Latvijas tirgū, kā arī ārpus tā. 2015. gada martā veiksmīgi pārvācies uz citām komercdarbības telpām Cēsīs, pļavas ielā 5 no Raunas ielas 15. 2016. gadā veiksmīgi atbrīvojies no nerentablā ražošanas ceha un līdz ar to atmaksājis savas ilgtermiņa kredītsaistības.

SIA „RENDOKS” ir viena struktūrvienība, kas atrodas Limbažos, Parka ielā 18. Struktūrvienības mērķis ir paplašināt tirgu, palielināt uzņēmuma pieejamību arī citās pilsētās.

---

⁸⁵ **Rurāne M.** *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001., 211.lpp.

Uzņēmuma vērtības ir kompetenti risinājumi, visaugstākā kvalitāte, precizitāte, apmierināts klients. Liela uzmanība tiek pievērsta produkta kvalitātei un darbinieku apmācībai. Uzņēmuma misija ir piedāvāt augstas kvalitātes produktus par atbilstošu, bet cilvēkiem pieejamu cenu.

SIA „RENDOKS” turpina attīstīt un pilnveidot savu piedāvājumu. Pēdējo gadu laikā uzņēmums ir pilnveidojis savu mājas lapu, lai klienti varētu vienkāršāk iepazīties ar SIA „RENDOKS” piedāvāto produkciju un ērti noskaidrot sev interesējošo informāciju par cenām un izgatavošanas termiņiem, kā arī jebkuru citu jautājumu. Pēdējos gados uzņēmums piedalās dažādos pašvaldību izsludinātos konkursos, kas saistīti ar daudzdzīvokļu māju renovācijām.

SIA „RENDOKS” ir vairāk kā 15 darbības gados pārliecinājušies, ka galvenais ir kvalitatīvi piedāvājumi par izdevīgu cenu. SIA „RENDOKS” piedāvā savu pieredzi par izdevīgu cenu. To visu lieliski vada un pārvalda SIA „RENDOKS” vienīgā īpašniece Alīna Voronecka. Uzņēmums iesaistījās biedrībā Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, lai spētu augt un attīstīties, tādā veidā vadītāja apmeklēja seminārus un iegūst nepieciešamās zināšanas efektīvākai uzņēmumā vadīšanai.

Uzņēmums veic tirgus pētījumus. Mārketinga pētījumi ir nepieciešami jebkuram uzņēmumam, ja tas darbojas brīvā tirgū. Uzņēmums ir informēts par esošajiem konkurentiem un to piedāvāto produkciju, līdz ar to spēj klientiem piedāvāt labākas kvalitātes produkciju par līdzvērtīgu cenu. Lai uzņēmums spētu piedāvāt klientiem kvalitatīvus montāžas, demontāžas pakalpojumus, tas ir noslēdzis uzņēmuma līgumus ar vairākiem kvalificētiem speciālistiem, kas ir saimnieciskās darbības veicēji, jo viņi sniedz uzņēmumam savus pakalpojumus, viņiem nav noteikts darba laiks un viņi strādā ar saviem instrumentiem un materiāliem.

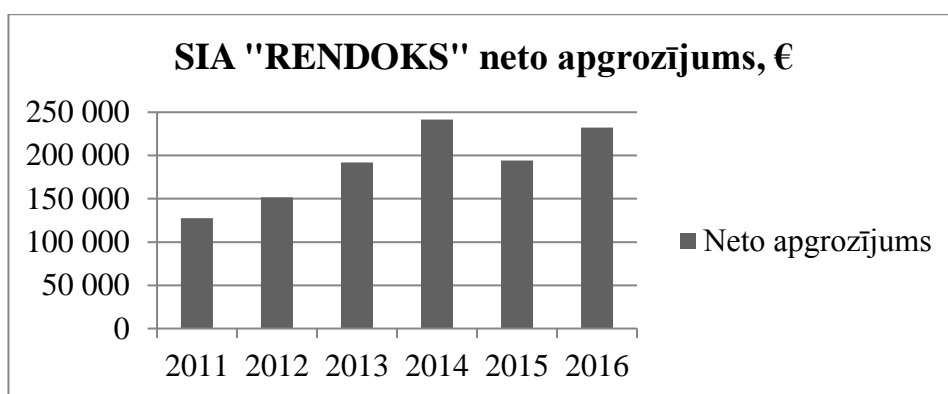
Uzņēmums piedāvā arī dažādas ekonomiski izdevīgas akcijas. Klientiem ir iespējams saņemt atlaides līdz pat 33 %. Uzņēmumam katrs klients ir svarīgs un tas dara visu iespējamo, lai turpinātu stabili noturēties Latvijas tirgū un ārpus tā. Klientus apkalpo atsaucīgi un zinoši speciālisti, kas sniedz arī konsultācijas un izveido katra klienta vēlmēm specializētus piedāvājumus. Lielākā problēmā uzņēmumā ir straujais stikla cenu kāpums visā pasaulē, kas būtiski ietekmē logu un durvju cenas.

Uzņēmums plāno papildināt logu un durvju izvēli. SIA „RENDOKS” valdes priekšsēdētāja aktīvi meklē jaunus piegādātājus, kas spēj piedāvāt atbilstošas kvalitātes produkciju, par zemāku cenu. Tiek braukts uz dažādu vēlamo sadarbības partneru rūpnīcām un individuāli pārbaudīta logu kvalitāte, jo SIA „RENDOKS” klientiem piedāvā tikai labāko. Uzņēmumam ir arī savi konti dažādos sociālajos tīklos, kā piemēram facebook.com, kurā tas sniedz informāciju par jaunākajām akcijām, kā arī izglīto cilvēkus par to, kādus logus labāk izvēlēties, lai noturētu siltumu, kas jādara, lai neveidotos pelējums un citu informāciju.

Uzņēmums uzsver to cik patiesībā ir svarīgi iegādāties kvalitatīvus logus un durvis, kā patiesībā tas spēj ietekmēt klientu izmaksas un mainīt viņu ikdienu. Uzņēmumam būtiskas izmaiņas un paplašināšanās nav plānota.

SIA „RENDOKS” ir mazs uzņēmums ar vidējo darbinieku skaitu 2 darbinieki, pārējie nepieciešamie speciālisti tiek piesaistīti no malas – ārpakalpojumu sniedzēji.

Darba autore, lai spētu novērtēt uzņēmuma saimniecisko darbību, veica saimnieciskās darbības analīzi. SIA „RENDOKS” neto apgrozījumu lielākoties veido PVC plastmasas logu un durvju tirdzniecība, lai gan ir ienākumi arī no citiem produktu veidiem. Darba autores veidoto tabulu un attēlu pamatdati redzami 2. un 3. pielikumā.

2.1. attēls SIA „RENDOKS” neto apgrozījums 2011.-2016. gads

Analizējot 2.1. attēlā apkopoto informāciju, darba autore secina, ka SIA „RENDOKS” neto apgrozījums ir pieaudzis ar katru gadu, līdz 2015. gadam, kad tas nedaudz samazinājies, jo uzņēmums mainīja ienesīgākā biroja telpas. Jaunas telpas uzņēmumam bija kā jauns sākums. Apgrozījuma kritums lika uzņēmumam piedomāt pie jauniem piedāvājumiem. Pozitīvi, ka 2016. gadā neto apgrozījums gandrīz ir sasniedzis 2014. gada līmenī un ir ar tendenci palielināties. Produkcijas klāsts tiek koriģēts un pilnveidots atbilstoši patērētāju pieprasījumam un vēlmēm un tādējādi ir būtiski palielināts klientu skaits. Pēdējos gados sabiedrība veiksmīgi piedalījās arī pašvaldību rīkotajos iepirkumu konkursos tuvākajās pilsētās, tādējādi iegūstot sev jaunus projektus un apjomīgus pasūtījumus.

2.2. tabula⁸⁶

SIA „RENDOKS” ieņēmumi no debitoru parādiem (EUR), 2011.-2016. gads

Posteņa nosaukums	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Pircēju un pasūtītāju parādi perioda sākumā	13118	10 602	13 261	12 618	12 389	11 330
Pārdotās produkcijas apjoms par periodu	127 412	151 662	191 787	241 440	194 197	232 225
Pircēju un pasūtītāju parādi perioda beigās	10 602	13 261	12 618	12 389	11 330	6 267
Ieņēmumi no debitoriem par periodu	129 928	149 003	192 430	241 669	195 256	237 288

*darba autores veidota tabula, izmantojot SIA „RENDOKS” datus, pēc 86. avota parauga

⁸⁶ Saksonova S. Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes. Rīga: Merkūrijs LAT, 2006., 94.lpp.

Pamatojoties uz 2.2. tabulā apkopoto informāciju, darba autore secina, ka uzņēmums veiksmīgi atgūst pircēju un pasūtītāju parākus un lielākoties pircēju un pasūtītāju parādi perioda sākumā ir lielāki nekā perioda beigās.

Personāla atlasei tiek izmantota īpašu rūpība, jo no laba darbinieka ir atkarīgs vai būs pieprasījums vai nē. Pārējos uzņēmuma saimnieciskajā darbībā nepieciešamos darbus, ar saviem līdzekļiem un instrumentiem veic saimnieciskās darbības veicēji, līdz ar to uzņēmums samazina savas izmaksas, jo algot darbiniekus sanāktu dārgāk, nekā noslēgt līgumu ar saimnieciskās darbības veicējiem. Uzņēmums piedāvā iespēju un dod darbu saimnieciskās darbības veicējiem. Kā arī piedāvā Cēsīs iespēju iegādāties logus un durvis par saprātīgām cenām un labu kvalitāti.

Piedaloties šī uzņēmuma ikdienā varu secināt, ka saimnieciskās darbības organizācija notiek efektīvi un tā ir ar tendenci pilnveidoties un attīstīties.

2.2. SIA „RENDOKS” apgrozāmo līdzekļu analīze

Darba autore uzskata, ka lai efektīvi veiktu debitoru parādu kontroli, kā arī izprastu debitoru parādu nozīmīgumu uzņēmumā ir nepieciešams veikt apgrozāmo līdzekļu vertikālo analīzi. Vertikālās analīzes mērķis ir noteikt atsevišķu pārskatu posteņu īpatsvaru kopējos rādītājos, kuri pieņemti par 100 procentiem.⁸⁷

2.2. attēls. SIA „RENDOKS” apgrozāmo līdzekļu struktūra 2016. gadā

Analizējot 2.2. attēlā redzamo informāciju, darba autore secina, ka 2016. gadā apgrozāmo līdzekļu struktūrā vislielākais īpatsvars ir pircēju un pasūtītāju parādiem, tie veido 43% no visiem apgrozāmajiem līdzekļiem, kas ir būtisks rādītājs. Apgrozāmo līdzekļu struktūrā 32%

⁸⁷ **Rurāne M.** *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001., 208.lpp.

veido naudas līdzekļi, kas tiek turēti, lai varētu veikt avansa maksājumus piegādātājiem un segt savas īstermiņa saistības noteiktajos termiņos, lai neapstātos uzņēmējdarbība un uzņēmums spētu norādītajos termiņos pildīt pasūtījumus klientiem.

2.3. tabula

SIA „RENDOKS” apgrozāmo līdzekļu struktūra % 2011.-2016. gads

Apgrozāmie līdzekļi:	2011	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Krājumi</i>	24,77	31,45	15,74	20,57	13,11	23,55
<i>Debitoru parādi</i>	56,87	52,89	54,10	54,53	61,59	44,35
<i>Naudas līdzekļi</i>	18,36	15,66	27,50	24,90	25,30	32,10
<i>Īstermiņa finanšu ieguldījumi</i>	0,00	0,00	2,66	0,00	0,00	0,00
Kopā:	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

*darba autores veidota tabula, izmantojot SIA „RENDOKS” datus

Pamatojoties uz 2.3. tabulā apkopoto informāciju, darba autore secina, ka pēc apgrozāmo līdzekļu struktūras lielāko to daļu veido debitoru parādi – precīzāk pircēju un pasūtītāju parādi, kas savukārt ietekmēs uzņēmuma likviditātes rādītājus.

2.3. SIA „RENDOKS” uzņēmuma likviditātes relatīvie rādītāji

Likviditātes rādītāji parāda uzņēmuma spēju samērā īsā laikā transformēt skaidrā naudā dažādus aktīvus. Uzņēmuma likviditāte interesē vairākas analīzes lietotāju grupas, īpaši kreditorus, lai pārliecinātos, ka aizdevums (debitoru parāds) tiks atmaksāts.

2.4. tabula

SIA „RENDOKS” likviditātes rādītāji 2011.-2016. gads

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kopējā likviditāte	0,62	0,77	0,74	0,79	0,88	0,66
Starpposma likviditāte	0,47	0,53	0,62	0,63	0,77	0,50
Absolūtā likviditāte	0,11	0,12	0,22	0,20	0,22	0,21

*darba autores veidota tabula, izmantojot SIA „RENDOKS” datus

Kopējās likviditātes koeficientu aprēķina pēc formulas:

2.1. formula⁸⁸

$$\text{Kopējās likviditātes koeficients} = \frac{\text{Apgrozāmie līdzekļi}}{\text{Īstermiņa saistības}}$$

Pēc 2.1. formulas kopējās likviditātes koeficientu aprēķina apgrozāmos aktīvus dalot ar īstermiņa saistībām. Šis rādītājs raksturo uzņēmuma spēju segt īstermiņa saistības, tātad, jo

⁸⁸ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008., 5.lpp.

augstāks ir šis rādītājs, jo augstāk ir jāvērtē uzņēmuma maksātspēja. Koeficienta teorētiskā pietiekamība ir 1,5-2. Ja kopējās likviditātes lielums ir mazs, tad uzņēmumā var izveidoties grūtības īstermiņa saistību dzēšanā. Ja koeficients ir pārāk liels (>3), tas norāda, ka uzņēmumam ir aktīvu vadības problēma un apgrozāmie līdzekļi netiek efektīvi izmantoti.⁸⁹

SIA „RENDOKS” kopējās likviditātes rādītājs, pamatojoties uz 2.4. tabulā apkopoto informāciju, ir uzskatāms par salīdzinoši zemu, jo tas visos aplūkotajos gados ir zem 1 un tas nozīmē, ka uzņēmumam varētu būt problēmas laicīgi segt savas īstermiņa saistības. Pozitīvi ir tas, ka kopējā likviditāte ir stabila un vienmērīga visos gados, lai gan tieši 2016. gadā tā ir pazeminājusies, kas izskaidrojams ar apgrozāmo līdzekļu samazinājumu, bet īstermiņa saistību nelielo palielinājumu.

Kopējo likviditāti var paaugstināt divējādi:

- palielinot apgrozāmo līdzekļu atsevišķo posteņu lielumu;
- pazeminot īstermiņa saistību lielumu.

Likviditātes starposma koeficientu jeb starposma likviditāti aprēķina pēc formulas:

2.2. formula⁹⁰

$\text{Likviditātes starposma koeficients} = \frac{\text{Apgrozāmie līdzekļi} - (\text{Krājumi} + \text{Nākamo periodu izmaksas})}{\text{Īstermiņa saistības}}$

Kā redzams 2.2. formulā starposma likviditāti aprēķina naudas līdzekļiem pieskaitot īstermiņa vērtspāņirus un debitorus un izdalot iegūto summu ar īstermiņa saistību kopsummu vai arī no apgrozāmajiem līdzekļiem atņēmot krājumus un nākamo periodu izmaksas un izdalot iegūto summu ar īstermiņa saistību kopsummu. Pēc starptautiskajiem standartiem uzskata, ka šim rādītājam jābūt vismaz 1, jo tikai tādā gadījumā uzņēmums reāli spēj segt savas īstermiņa saistības.⁹¹ Irvins D. savā grāmatā „*Finansu kontrole*” raksta, ka šim rādītājam jābūt no 0,7-1⁹², bet lai būtu absolūti drošs tam jābūt 1. Darba autore secina, ka pat ja šis rādītājs būtu 0,7 ir liela varbūtība, ka debitors apmaksās savu parādu. Zems šī rādītāja līmenis, ja ir augsts kopējās likviditātes līmenis, liecina, ka ievērojama daļa apgrozāmo līdzekļu ir ieguldīta krājumos. Augsts starposma likviditātes līmenis parasti nozīmē to, ka bankas kontos ir uzkrājies pārmērīgi daudz naudas līdzekļu vai arī ir būtiski debitoru parādi.

Pamatojoties uz 2.4. tabulā apkopoto informāciju, darba autore secina, ka SIA „RENDOKS” šis rādītājs ir zem 1, bet tas ir ļoti līdzīgs kopējās likviditātes koeficientam. Uzņēmumam šī situācija izveidojās tāpēc, ka ļoti būtisku daļu apgrozāmo līdzekļu veido tieši debitoru parādi.

⁸⁹ Saksonova S. *Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes*. Rīga: Merkūrijs LAT, 2006., 45.lpp.

⁹⁰ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analizē*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008., 5.lpp.

⁹¹ Rurāne M. *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001., 220.lpp.

⁹² Irvins D. *Finansu kontrole*. Rīga: Izdevniecība „VTF” 1994., 46. lpp.

Absolūto likviditātes koeficientu aprēķina pēc formulas:

2.3. formula⁹³

$$\text{Absolūtās likviditātes koeficients} = \frac{\text{Naudas līdzekļi} + \text{īstermiņa vērtspapīri}}{\text{Īstermiņa saistības}}$$

Kā redzams 2.3. formulā absolūtās likviditātes koeficientu aprēķina naudas līdzekļiem kasē un bankā pieskaitot īstermiņa vērtspapīrus un iegūto summu dalot ar īstermiņa saistībām. Koeficients parāda, kādu daļu no īstermiņa saistībām uzņēmums var segt ar brīvajiem naudas līdzekļiem.⁹⁴

Pamatojoties uz 2.4. tabulā apkopoto informāciju, darba autore secina, ka SIA „RENDOKS” šis rādītājs ir zems, tas nozīmē, ka īsā laikā, nepieciešamības gadījumā uzņēmums nespēj iegūt pietiekamus naudas līdzekļus, lai segtu savas īstermiņa saistības. Šis rādītājs ir arī stabils pēdējos 4 gados, tas liecina par to, ka uzņēmums ir noteicis nepieciešamos brīvos naudas līdzekļus, lai termiņos segtu īstermiņa saistības, bet uzņēmumus no tā neciestu un neveidotos lieli brīvās naudas līdzekļi, kurus varētu ieguldīt uzņēmuma attīstībā.

Likviditātes rādītāju nepilnības:

1. Aprēķinot likviditātes koeficientus, tiek pieņemts, ka visi apgrozāmie līdzekļi ir likvidi. Šāds paņēmieni var būt nereāls. Tikai likvidācijas gadījumā apgrozāmie līdzekļi var kļūt par augstiem likvidiem aktīviem.
2. Koeficients var paaugstināties nevēlamu procesu rezultātā. Piemēram, ja uzņēmums sašaurina ražošanu, tad var pieaugt krājumi. Šo apstākļu dēļ palielinās apgrozāmo līdzekļu atlikums un līdz ar to paaugstinās likviditātes koeficients.
3. Koeficients atspoguļo uzņēmuma stāvokli uz noteiktu datumu. Aprēķinā netiek ņemta vērā līdzekļu apgrozība.

Uzņēmuma rīcība nav būtisku naudas līdzekļu, līdz ar to darba kapitāls ir lielākā daļa apgrozāmo līdzekļu, bet pārsvara tos veido pircēju un pasūtītāju parādi.

Rurāne M. savā grāmatā „*Finansu pārvaldība*” raksta, ka uzņēmuma likviditātes analīzē liela nozīme ir tīro apgrozāmo līdzekļu noteikšanai.⁹⁵ Tīros apgrozāmos līdzekļus jeb darba kapitālu aprēķina pēc formulas:

2.4. formula⁹⁶

$$\text{Tīrais apgrozāmais kapitāls} = \text{Apgrozāmie līdzekļi} - \text{Īstermiņa saistības}$$

⁹³ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008., 6.lpp.

⁹⁴ Rurāne M. *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001., 220.lpp.

⁹⁵ Turpat., 220.lpp.

⁹⁶ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008., 6.lpp.

Pēc 2.4. formulas var redzēt, ka šo aktīvu lielumu aprēķina kā starpību starp apgrozāmajiem aktīviem un īstermiņa saistībām. Pēc SIA „RENDOKS” bilances datiem autore secina, ka uzņēmumam šis rādītājs ir negatīvs, jo apgrozāmie līdzekļi ir mazāki, kā īstermiņa saistības. Tas nozīmē, ka uzņēmuma rīcībā nav tīri apgrozāmu līdzekļu. To pašu var secināt arī no tā, ka kopējās likviditātes rādītājs (kā redzams 2.4. tabulā) nav lielāks par 1, jo ja apgrozāmie līdzekļi būtu pārsvarā par īstermiņa saistībām šis rādītājs sanāktu virs 1.

Tīri apgrozāmie līdzekļi ir nepieciešami uzņēmuma finansiālās stabilitātes uzturēšanai, jo apgrozāmo līdzekļu pārsvars par īstermiņa saistībām liecina, ka uzņēmums ne tikai var nosegt savas īstermiņa saistības, bet tam ir arī finanšu resursi savas darbības paplašināšanai nākotnē.⁹⁷ Autore pētot SIA „RENDOKS” darbību secina, ka tīro apgrozāmo līdzekļu trūkums netraucē uzņēmumam attīstīties, bet ir iemesls kāpēc uzņēmuma piegādātāji pieprasa avansa maksājumus pirms pasūtījuma izpildes.

Pie likviditātes rādītāju analīzes ir svarīgi aplūkot arī manevrēšanas koeficientu, jo šis rādītājs pēc būtības ir tuvs likviditātes rādītājiem. Manevrēšanas koeficientu aprēķina tīros apgrozāmos līdzekļus dalot ar pašu kapitālu. Šis koeficients rāda, cik pašu apgrozāmo līdzekļu pienācās uz 1 pašu kapitāla euro.⁹⁸ Pēc SIA „RENDOKS” bilances datiem, darba autore secina, ka šo rādītāju nav vajadzības aprēķināt, jo visos analizējamajos gados gan tīro apgrozāmo līdzekļu rādītājs, gan pašu kapitāls ir negatīvs.

2.4. SIA „RENDOKS” aprites rādītāji

Aktivitātes rādītāji raksturo, cik efektīvi uzņēmums izmanto savus līdzekļus, lai saražotu produkciju (pakalpojumus) pārdošanai. Tie rāda uzņēmuma līdzekļu aprites ātrumu un sniedz informāciju par līdzekļos ieguldīto kapitāla pietiekamību.⁹⁹

2.5. tabula

SIA „RENDOKS” aprites rādītāju koeficienti 2011.-2016. gads

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kopējo aktīvu aprite	2,02	1,20	1,59	2,14	1,87	4,05
Krājumu aprite	28,28	24,03	32,31	54,85	52,28	80,42
Debitoru aprite	10,50	12,25	14,45	19,07	15,97	25,48
Kreditoru parādu aprite	13,72	14,17	13,18	14,39	12,96	18,86

* darba autores veidota tabula, pamatojoties uz SIA „RENDOKS” datiem

⁹⁷ Rurāne M. *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001., 221.lpp.

⁹⁸ Saksonova S. *Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes*. Rīga: Merkūrijs LAT, 2006., 44.lpp.

⁹⁹ Rurāne M. *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001., 236.lpp.

Visu aktīvu aprites koeficientu aprēķina pēc formulas:

2.5. formula¹⁰⁰

$$\text{Visu aktīvu aprites koeficients} = \frac{\text{Neto apgrozījums}}{\text{Visu aktīvu vidējais atlikums}}$$

Pēc 2.5. formulas izriet, ka kopējo aktīvu aprites rādītāju aprēķina apgrozījumu dalot ar aktīvu vidējo kopsummu gadā. Šis koeficients rāda, cik efektīvi tiek izmantoti aktīvi neto apgrozījuma veidošanai, t.i., cik reizes ir veikts pilns ražošanas un apgrozības cikls, kurš rada atbilstošu efektu peļņas veidā, vai cik realizētās produkcijas naudas vienību devusi katra aktīvu naudas vienība.¹⁰¹ Ja šis rādītājs pieaug, tad tas liecina, ka paaugstinājusies līdzekļu izmantošanas efektivitāte. Dotais rādītājs ir viens no galvenajiem saimniekošanas efektivitātes rādītājiem, jo nosaka pārdotās produkcijas apjoma atkarību no aktīvu summas. Pamatojoties uz 2.5. tabulā apkopoto informāciju, darba autore secina, ka no 2011. - 2016. gadā šis rādītājs ir ļoti pieaudzis, tas liecina ka uzņēmumam paaugstinājusies līdzekļu izmantošanas efektivitāte un ka SIA „RENDOKS” rīcībā esošos līdzekļus izmanto efektīvi.

Krājumu aprites rādītāju aprēķina pēc formulas:

2.6. formula¹⁰²

$$\text{Krājumu aprites koeficients} = \frac{\text{Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas}}{\text{Krājumu vidējais atlikums}}$$

Koeficients rāda, cik reizes apritējuši krājumos ieguldītie līdzekļi, kā arī ātrumu, ar kādu krājumi tiek pārvērsti skaidras naudas formā.¹⁰³ Zems krājumu aprites koeficients nozīmē to, ka krājumos ieguldītie līdzekļi parasti aprit lēnāk kā pakalpojumu sfērā iesaistītie. Pārmērīgi krājumi nozīmē to, ka tajos ir neefektīvi ieguldīti līdzekļi. Turpretī, ja krājumu aprite ir pārāk augsta, krājumi ir mazi un tā rezultātā uzņēmumam var izveidoties sarežģījumi ražošanā vai pasliktināties klientu apkalpošana. Krājumu līmeni ir mērķtiecīgi saskaņot ar apgrozījuma apjomu tā, lai tas būtu pietiekams ražošanas vai arī klientu vajadzību apmierināšanai. Analizējot 2.5. tabulā apkopoto informāciju, darba autore secina, ka SIA „RENDOKS” krājumu aprite ir augsta, jo uzņēmums neveido krājumu atlikumus, bet tie izveidojas no neizņemtajiem vai nepabeigtajiem pasūtījumiem un avansa maksājumiem piegādātājiem.

¹⁰⁰ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008., 7.lpp.

¹⁰¹ Rurāne M. *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001, 238.lpp.

¹⁰² Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008., 9.lpp.

¹⁰³ Rurāne M. *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001.lpp.

Debitoru parādu aprites rādītājs tiek aprēķināts pēc formulas:

2.7. formula¹⁰⁴

$$\text{Debitoru parādu aprites koeficients} = \frac{\text{Neto apgrozījums}}{\text{Debitoru parādu vidējais atlikums}}$$

Debitoru parādu aprites rādītājs parāda, cik reizes gada laikā debitoru parādi tiek pārvērsti par naudas līdzekļiem.¹⁰⁵ Analizējot 2.5. tabulā apkopoto informāciju, darba autore secina, ka SIA „RENDOKS” debitoru parādu aprite uzlabojas ar katru gadu un 2016. gadā visi debitoru parādi par naudas līdzekļiem tika pārvērsti 25,48 reizes.

2.6. tabula

SIA „RENDOKS” aprites rādītāji dienās 2011.-2016. gads

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kopējo aktīvu aprite dienās	181	304	230	171	195	90
Krājumu aprite dienās	13	15	11	7	7	5
Debitoru aprite dienās	35	30	25	19	23	14
Kreditoru parādu aprite dienās	27	26	28	25	28	19
Finanšu cikls	21	19	8	1	2	0

*darba autores veidota tabula, izmantojot SIA „RENDOKS” datus

Darba autore uzskata, ka precīzāk aprites rādītājus parāda aprites rādītāji dienās, kurus viņa aprēķina 365 dienas dalot ar aprites koeficientiem. Daudzos aplūkotajos informācijas avotos to autori uzskata, ka 360 dienas jādala ar aprites koeficientiem, darba autore šim viedoklim nepiekrīt, jo gadā ir vismaz 365 dienas un uzskata, ka precīzāks šis koeficients ir tad, ja 365 dienas daļa ar aprites koeficientiem. Šis viedoklis sakrīt ar grāmatas „*Finanšu plānošana uzņēmumā*” autoru Zariņas V. un Strēles I. viedokli.¹⁰⁶ Tie parāda cik dienas uzņēmumam prasa apgrozāmo līdzekļu konkrēto posteni pārvērst skaidrā naudā. Pēc darba autores domām, apritēs rādītāju koeficientus ir vieglāk interpretēt pārrēķinot tos dienās.

Analizējot 2.6. tabulā apkopoto informāciju, darba autore secina, ka kopējo aktīvu apriti uzņēmums samazinājis no 181 dienām 2011.gadā līdz pat 90 dienām 2016.gadā. Tas nozīmē, ka apmēram 3 mēnešu laikā visi apgrozāmie līdzekļi tiek pārvērsti skaidrā naudā.

Pēc uzņēmuma krājumu aprites dienās varam secināt, ka uzņēmumā neuzglabājās krājumu atlikumi un tie 2016. gadā jau 5 dienu laikā tiek realizēti. Tik dienas uzņēmumam prasa, lai pircējs izņemtu vai tiem tiktu piegādāti pasūtījumi.

¹⁰⁴ Paupa V., Šneidere R. *Uzdevumu krājums finanšu analīzē*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008., 9.lpp.

¹⁰⁵ Rurāne M. *Finanšu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001., 239.lpp.

¹⁰⁶ Zariņa V., Strēle I. *Finanšu plānošana uzņēmumā*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2009., 52.lpp.

Analizējot 2.6. tabulā apkopoto informāciju darba autore secina, ka SIA „RENDOKS” ir uzlabojusies debitoru aprite, jo neto apgrozījums salīdzinot ar 2015. gadu arī ir palielinājies, līdz ar to tas nav saistīts ar debitoru samazinājumu, bet ar efektīvāku līdzekļu izmantošanu un efektīvāku vienošanos ar debitoriem par norēķinu termiņiem. SIA „RENDOKS” kreditoru parādu vidējais atmaksas periods pārsniedz debitoru parādu atmaksas periodu, līdz ar to komercsabiedrībai nav naudas līdzekļu trūkums un nav nepieciešams piesaistīt līdzekļus no ārienes. Jo ātrāk notiek kredīta iekasēšana, jo labāk uzņēmumam. Atbrīvotos līdzekļus var ieguldīt peļņu nesošos darījumos, bet ilgāks iekasēšanas periods var palielināt klientu skaitu un tas var sekmēt apgrozījuma pieaugumu.

Aprites rādītāji ir cieši saistīti ar finanšu ciklu. Savukārt finanšu cikls ir cieši saistīts ar operāciju ciklu. Operāciju cikls raksturo uzņēmuma apgrozāmo naudas līdzekļu kopējās summas aprites periodu. Finanšu cikls sākas pēc materiālu apmaksas piegādātājiem (kreditoru parādu dzēšanas) un beidzas, kad pircējs samaksā par iegādātajām precēm (debitoru parādu dzēšana). To aprēķina pēc formulas:¹⁰⁷

2.8. formula

$$\text{Finanšu cikls} = \frac{\text{Krājumu}}{\text{aprites periods dienās}} + \frac{\text{debitoru parādu}}{\text{aprites periods dienās}} - \frac{\text{kreditoru parādu}}{\text{aprites periods dienās}}$$

Pamatojoties uz 2.6. tabulā apkopoto informāciju, darba autore secina, ka SIA „RENDOKS”, 2016. gadā finanšu cikls ir 0 dienas, tas nozīmē to, ka debitori un krājumi aprit tik pat ātri, kā pienāk piegādātāju atmaksas termiņi un tas nozīmē, ka uzņēmums savus līdzekļus izmanto efektīvi un laicīgi spēj norēķināties ar saviem pasūtītājiem un piegādātājiem. Pozitīvi ir tas, ka aprites rādītāji ir ar tendenci uzlaboties.

Saksonova S. savā grāmatā „*Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes*” norāda, ka ieteicams periodiski veikt finanšu cikla garuma dinamikas analīzi. Atzīmējot, ka ja operāciju cikla garuma samazinājums neapšaubāmi ir ar pozitīvu tendenci, to nevar tik stingri pateikt par finanšu cikla garuma samazinājumu. Šeit nepieciešama finanšu analīze, jo, ja finanšu cikla garuma samazinājums panākts uz nepamatotas kreditoru parādu palielināšanas rēķina, tad šim faktam piemīt vairāk negatīva nekā pozitīva nokrāsa.¹⁰⁸ Pēc SIA „RENDOKS” bilanču datiem var secināt, ka parādi piegādātājiem un pasūtītājiem ir samazinājušies, nevis palielinājies. To pašu arī norāda 2.6. tabulā apkopotā informācija, jo kreditoru parādu aprite dienās ir samazinājusies, nevis palielinājusies.

¹⁰⁷ Saksonova S. *Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes*. Rīga: Merkūrijs LAT, 2006., 53.lpp.

¹⁰⁸ Turpat., 54.lpp

SIA „RENDOKS” debitoru parādu analīzes dati 2011.-2016.gads

Pozīcija	Pārskata periods – gads					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Debitoru parādi	10 975	13 785	12 755	12 567	11 756	6 475
Debitoru parādi (apgrozāmo aktīvu daļa) (%)	57	53	54	55	62	44
Realizācijas ienākumi (EUR):	127 412	151 662	191 787	241 440	194 197	232 225
Debitoru parādu apgrozījums (dienās)	35	30	25	19	23	14

*pēc 109. avota parauga darba autore veidota tabula, izmantojot SIA „RENDOKS” datus

Pamatojoties uz 2.7. tabulā apkopotajiem debitoru parādu analīzes datiem, darba autore secina, ka uzlabojies debitoru parādu apgrozījuma periods liecina, ka debitoru parādu pieaugums neradītu pircēju un pasūtītāju norēķinu noteikumu pasliktināšanos. Debitoru parādu struktūra ir ļoti vienmērīga un būtiska, bet tas izskaidrojams ar to ka uzņēmumam nav lielas krājumu vai brīvo naudas līdzekļu rezerves.

Kopumā pēc šīs analīzes veikšanas darba autore secina, ka uzņēmums labi kontrolē savus debitoru parādus un tie veido būtisku daļu no uzņēmuma apgrozāmajiem līdzekļiem. Uzņēmuma finanšu rādītāji ar katru gadu uzlabojas un tā finansiālā stabilitāte palielinās.

2.5. SIA „RENDOKS” debitoru parādu norēķinu uzskaites organizācija un dokumentācija

Uzņēmuma saimnieciskā darbība ir mazumtirdzniecība, bez ražošanas, tas nozīmē to, ka uzņēmums no ražotājiem iepērk precis un tālāk to pārdod klientam. Uzņēmuma debitoru parādus veido pircēju un pasūtītāju parādi un citi debitori. Uzņēmuma pircēju un pasūtītāju parādi ir ar saimniecisko darbību saistītie juridisko un fizisko personu parādi par pasūtīto precis par kuru ir noslēgti pirkšanas līgumi. Citi debitoru parādi uzņēmumam sastāv no avansiem darbiniekiem un no avansā samaksātajiem nodokļiem un nodevām.

SIA „RENDOKS” debitoru parādi tiek reģistrēti divās sistēmās – grāmatvedības datorprogrammas „TILDES JUMIS” reģistrā debitori, kā arī speciāli uzņēmuma vajadzībām izstrādātā datorprogrammā, kurā veic logu, durvju un vārtu pasūtījumus un izstrādā piedāvājumus. Šajā datorprogrammā ir iespējams noteikt pasūtījuma stāvokli un to cik drīz tas tiks izpildīts. Grāmatvedības datorprogrammā grāmato visus debitoru avansa maksājumus saskaņā ar līgumiem un izrakstītajiem avansa rēķiniem, kā arī izrakstītos rēķinus – pavadzīmes, kad pasūtījums tiek izpildīts un prece tiek nodota pircēja rīcībā.

¹⁰⁹ Saksonova S. *Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes*. Rīga: Merkūrijs LAT, 2006., 197.lpp.

SIA „RENDOKS” veido analītisko uzskaiti par katru juridisko un fizisko personu, lai uzskaitē varētu redzēt katru klientu atsevišķi un viņa darījumu informāciju. Tas atvieglo uzņēmuma vadītājas darbu, ja ir nepieciešama informācija par kādu klientu un viņa parādiem. Katram debitoram tiek atvērta klientu kartīte, kurā ieraksta klienta datus un norēķinu kārtību.

Uzņēmums debitoru parādu inventarizāciju veic vienu reizi gadā, pirms finanšu pārskata sastādīšanas, izsūtot salīdzināšanas aktus. Pēc autores apkopotās informācijas šajā darbā, autore ieteiktu SIA „RENDOKS”, grāmatvedei ar vadītājas atļauju, salīdzināšanas aktus izsūtīt apšaubāmiem debitoriem biežāk, lai par sevi atgādinātu, jo tas neprasa liekus papildus līdzekļus.

Uzņēmumā parādu atgūšanu veic uzņēmuma darbinieki, retos gadījumos tiek piesaistītas arī parādu piedziņas firmas. Uzņēmumā parādu piedziņa nenotiek laikus, jo ne vienmēr, laicīgi tiek pamanīta norēķinu termiņu beigu iestāšanās.

Saskaņā ar uzņēmuma metodiku, uzņēmuma debitoru parādi ir finanšu aktīvi, kas uzņēmumam nākotnē radīs ekonomisko labumu (naudas vai citu aktīvu) palielinājumu vai saistību samazinājumu. Debitoru parādu atlikumi bilancē tiek parādīti atbilstoši attaisnojuma dokumentiem un ierakstiem grāmatvedības reģistros, kuri ir saskaņoti ar pašu debitoru uzskaites datiem gada pārskata bilances datumā, atbilstoši inventarizāciju datiem. Strīda gadījumos atlikumi bilancē tiek uzrādīti atbilstoši uzņēmuma grāmatvedības datiem. SIA „RENDOKS” ir izvēlējusies šādu debitoru parādu definīciju, lai gan darba autore vairāk piekrist tam, kā raksta Ludboržs A., ka debitoru parādi ir tādi aktīvi, kuri saistīti ar uzņēmuma juridiskām tiesībām saņemt ekonomisko labumu no juridiskām un/vai fiziskām personām. Uzņēmuma uzskaites grāmatojumiem izmantoto kontu plānu skatīt 1. pielikumā.

Pircēju un pasūtītāju parādi ir uzņēmuma prasības pret preču pircējiem un pakalpojumu pasūtītājiem par pārdotajām precēm, pamatojoties uz izrakstītajām preču pavadzīmēm-rēķiniem, un uzņēmuma grāmatvedībā tiek uzskaitīti šādos galvenās grāmatas kontos:

- 2310 Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem
- 2311 Norēķini ar pircējiem reverso nodokli
- 2312 Norēķini par precēm uz ES
- 2313 Norēķini par eksporta precēm

Uzskaitot realizācijas rēķinu, ieraksts tiek veikts datorprogrammas Tildes Jumis reģistros, darījumu automātiski iegrāmatojot reģistrā Virsgrāmata. Atbilstoši MK noteikumu Nr. 585 I.2 daļas noteikumiem preču piegādes dokumenti tiek izrakstīti un preces piegādātas šādā kārtībā:

1. līgumus ar uzņēmumiem - preču pircējiem - slēdz uzņēmuma vadītāja un tikai pēc līguma noslēgšanas, pamatojoties uz grāmatvedībā saņemto informāciju, kas tiek

ievadīta grāmatvedības programmas datu bāzē, tiek veikta preču pārdošana; Lai izvairītos no debitoru parādu nemaksāšanas, SIA „RENDOKS” līgumos ar jauniem klientiem nosaka avansa maksājumu vismaz 50% apmērā, un tikai pēc avansa maksājuma saņemšanas uzsāk pasūtījuma izpildi. Avansa maksājumus uzņēmums pieprasa visiem klientiem, bet izvērtē nepieciešamo avansu apmēru, katram klientam atsevišķi. Klientu samaksātos avansus uzņēmums pārskaita piegādātājiem, lai varētu saņemt savus pasūtījumus.

2. preču pārdošana netiek veikta tiem pircējiem, kuri ir kavējuši iepriekšējo rēķinu apmaksu ilgāk par 30 dienām. Šādos gadījumos, lai darījums notiktu, pircējam jāsaņem uzņēmuma vadītājas atļauja.
3. rēķinā tiek uzrādīti visi uzņēmuma noteiktie rekvizīti un informācija, izņemot parakstu. Dokumentiem numurus piešķir un grāmatojumam piešķirto sistēmas numuru norāda grāmatvedības datorprogramma vai grāmatvede uzrakstot ar roku.
4. apstiprinot sagatavotās preču pavadzīmes - rēķinus (bez grāmatošanas), tie hronoloģiskā secībā tiek reģistrēti izrakstīto pavadzīmju – rēķinu žurnālā, norādot šādu informāciju:
  - ieraksta datumu un kārtas numuru,
  - preču piegādes dokumenta sagatavošanas datumu un reģistrācijas numuru,
  - preču piegādes dokumentā norādīto darījuma partneri (juridiskās personas nosaukumu vai fiziskās personas vārdu, uzvārdu),
  - darījuma kopējo vērtību.

Darba autore izrakstīto pavadzīmju – rēķinu žurnālā atsevišķi vēl ieteiktu norādīt rēķina apmaksas termiņu, lai būtu vieglāk tos kontrolēt.

5. Preču izsniegšanu un saņemšanu preču piegādes dokumentā ar savu parakstu apliecina vadītāja un preču pircēja pārstāvis;
6. preču pavadzīmju - rēķinu viens eksemplārs tiek atstāts glabāšanai uzņēmumā līdz pārskata gada inventarizācijas pabeigšanai, bet otrs tiek nodots grāmatvedībā. Pēc dokumentu saņemšanas, grāmatvede pārbauda darījumā iesaistīto personu parakstus, lai pēc tam pārdošanas darījumus apstiprinātu ieņēmuma grāmatošanai reģistrā Virsgrāmata. Pārdodot preces uz pēcapmaksu uzņēmuma grāmatvede veic grāmatojumu:

Debets

2310 Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem

Kredīts

6110 Ieņēmumi no pamatdarbības produktu un pakalpojumu pārdošanas

5721 Pievienotās vērtības nodoklis

Attaisnojuma dokumenti: preču pavadzīme-rēķins.

7. Iegrāmatotās preču pavadzīmes - rēķini hronoloģiskā kārtībā tiek ievietoti mapē un uzglabāti grāmatvedībā līdz nodošanai arhīvā. Anulētajiem dokumentiem pa diagonāli lieliem burtiem tiek uzrakstīts ANULĒTS un tie tiek iešūti atsevišķā mapē Anulētie rēķini.
8. Debitoru parādu apmaksa, saņemot bezskaidras naudas pārskaitījumu uzņēmuma norēķinu kontā bankā vai ieskaitot savstarpējos norēķinus, tiek ieegrāmatota grāmatvedības programmas reģistrā Virsgrāmata:

Debets

2620 Norēķinu konts bankā

Kredīts

2310 Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem

vai

5310 Norēķini ar piegādātājiem un darbuzņēmējiem

Attaisnojuma dokumenti: preču pavadzīme-rēķins, bankas konta izraksts, kreditora rēķins, akts par savstarpējo norēķinu ieskaitu. Debitoru parādu administrēšanu veic uzņēmuma vadītāja. Autore pēc pētījuma veikšanas, secina, ka SIA „RENDOKS” vadītājam ir ļoti daudz pienākumu, līdz ar to ne vienmēr pietiek laiks veikt rūpīgu debitoru parādu administrēšanu. Parādu uzskata par nedrošu:

- ja parādnieks nonācis finansiālās grūtībās un kļuvis maksātnespējīgs,
- ja parāds noteiktajā termiņā, kā arī pēc atgādinājuma saņemšanas nav samaksāts,
- ja parādnieks ir apstrīdējis parāda piedziņas tiesības,
- kā arī citos gadījumos.

Debitoru parādus izvērtē un nedrošos debitoru parādus aplēš uzņēmuma vadītāja konsultējoties ar grāmatvedi, nepieciešamības gadījumā pieaicinot juristu. Nedrošos debitoru parādus nosaka pēc stāvokļa finanšu pārskatu bilances datumā, izvērtējot katra parāda atgūšanas iespēju. Debitoru parādiem, kuru saņemšana tiek apšaubīta, apšaubāmās summas apmērā veido uzkrājumus, kurus grāmato pasīva kontā 4310 Citi uzkrājumi. Nedrošo debitoru parādu pieaugums tiek ieegrāmatots grāmatvedības programmas Virsgrāmata reģistrā:

Debets

7440 Apgrozāmo līdzekļu vērtības norakstīšana

Kredīts

4310 Citi uzkrājumi

Attaisnojuma dokumenti: grāmatvedības izziņa, debitoru parādu inventarizācijas akts, uzņēmuma vadītājas rīkojums. Debitoru parādu korekciju samazinājums tiek atzīts un ieģrāmatots šādos gadījumos:

- nedrošā debitora parādu norakstot kā bezcerīgu:

Debets

4310 Citi uzkrājumi

Kredīts

2310 Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem

- atgūstot nedrošā debitora parādu:

Debets

4310 Citi uzkrājumi

Kredīts

7440 Apgrozāmo līdzekļu vērtības norakstīšana

Attaisnojuma dokumenti: grāmatvedības izziņa, bankas konta izraksts, uzņēmuma vadītāja rīkojums. Veicot pētījumu, darba autore secina, ka 2016. gadā SIA „RENDOKS” nav veidojis uzkrājumu nedrošajiem debitoru parādiem, lai gan šādi parādi ir konstatēti.

Tā kā uzņēmums pieprasa avansa maksājumus pirms pasūtījuma izpildes, tas kontā 5210 Norēķini par saņemtajiem avansiem uzskaita saistības par saņemtajiem avansa maksājumiem preču piegādēm, pamatojoties uz izrakstītajiem avansa rēķiniem. Avansa rēķinu izrakstīšanai par pamatu kalpo noslēgtie līgumi un / vai saņemtie pasūtījumi. Pastāvīgo darījuma partneru līgumu kopijas tiek uzglabātas grāmatvedībā un informācija par avansa maksājumu kārtību ir uzkrāta arī grāmatvedības programmas datu bāzes reģistrā. Saņemot pasūtījumu no klienta, to ar savu parakstu apstiprina uzņēmuma vadītāja un nodod grāmatvedībai izpildei. Avansa rēķinus sagatavo divos eksemplāros. Rēķinu izdrukas pārbauda grāmatvede, tās salīdzinot ar pasūtījumu un līguma un tā izmaiņu nosacījumiem, apstiprina ar savu parakstu un vienu eksemplāru nodod vadītājai nosūtīšanai pasūtītājam. Otrs avansa rēķina eksemplārs līdz tā apmaksai tiek ievietots atsevišķā neapmaksāto avansa rēķinu mapē. Saņemot avansa maksājumus, darījums tiek uzskaitīts reģistros Banka vai Kase un Debitori un ieģrāmatots galvenās grāmatas kontos:

Debets

2620 Norēķinu konts bankā

Vai

2610 Kase

Kredīts

5210 Norēķini par saņemtajiem avansiem

Lai uzskaitītu un iegrāmatotu saistības samaksāt pievienotās vērtības nodokli (PVN), tiek veikts papildu grāmatojums reģistrā Virsgrāmata:

Debets

2311 Norēķini ar pircējiem reverso nodokli

Kredīts

5721 Pievienotās vērtības nodoklis

Attaisnojuma dokumenti: izrakstītais avansa rēķins, bankas konta izraksts.

Pēc apmaksas saņemšanas grāmatvede uz avansa rēķina uzspiež spiedogu vai ar pildspalvu izdara ierakstu Apmaksāts, dokumentu pievieno klientam izrakstītajam rēķinam un hronoloģiskā kārtībā uzkrāj debitoru rēķinu mapē. Saņemtais avansa rēķins tiek ieskaitīts daļēja vai pilnīga debitora parāda dzēšanai, darījumu uzskaitot grāmatvedības datorprogrammas reģistrā Debitori:

Debets

5210 Norēķini par saņemtajiem avansiem

Kredīts

2310 Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem

Vienlaicīgi tiek reversētas iepriekš iegrāmatotās PVN saistības:

Debets

5721 Norēķini par pievienotās vērtības nodokli

Kredīts

2311 Norēķini ar pircējiem reverso nodokli

Attaisnojuma dokumenti: izrakstītais avansa rēķins, izrakstītā preču pavadzīme – rēķins.

Pēc SIA „RENDOKS” pircēju un pasūtītāju uzskaites analīzes, darba autore secina, ka pircēju un pasūtītāju parādu kontroles procedūras nav pietiekamas, jo netiek pievērsta īpaša vērība pircēju un pasūtītāju apmaksas termiņiem. Arī pircēju un pasūtītāju parādu salīdzināšana un izskatīšana tiek veikta vienu reizi gadā pirms gada pārskata sastādīšanas. Darba apjoma un laika trūkuma dēļ, 2016. gadā netika izvērtēti debitoru parādi pēc to atgūšanas iespējām un netika veidots uzkrājums nedrošajiem debitoru parādiem. Veicot pētījumu šajā uzņēmumā, darba autore secina, ka avansa maksājumi darbojās, lai varētu sekmīgi norēķināties ar piegādātājiem paredzētajos termiņos neieguldot papildus līdzekļus. Uzņēmums pirms līguma noslēgšanas izskata katru klientu atsevišķi un līgumā iekļauj klientam atbilstošus nosacījumus, lai izrādītu pretimnākšanu, bet neapdraudētu norēķinu laicīgu saņemšanu.

Pārējie debitori. Prasības pret pārējiem debitoriem tiek uzskaitītas grāmatvedības datorprogrammas moduļos Kreditori un Avansa norēķini un iegrāmatotas galvenās grāmatas kontos:

- 23 Norēķini par prasībām (ar debitoriem)
- 2350 Norēķini ar citiem debitoriem
- 2381 Avansa norēķinu personas
- 2390 Pārmaksātie nodokļi, iepriekš samaksātie nodokļi

Konts 2350 Norēķini ar citiem debitoriem tiek lietots, lai uzskaitītu citas prasības, kas nav saistītas ar pamatdarbību, piemēram, par pārdotajiem pamatlīdzekļiem un mazvērtīgo inventāru vai sniegtajiem konsultāciju pakalpojumiem, kas nav saistītas ar pamatdarbību.

Rēķinus, pamatojoties uz noslēgtajiem līgumiem vai vienošanos, divos eksemplāros sagatavo uzņēmuma grāmatvede, kurus ar parakstu apstiprina uzņēmuma vadītāja. Grāmatvede rēķinu apstiprina grāmatošanai datorprogrammas reģistrā ar grāmatojumu:

Debets

- 2350 Norēķini ar citiem debitoriem

Kredīts

- 65xx Pārējie uzņēmuma ienākumi
- 5721 Pievienotās vērtības nodoklis

Attaisnojuma dokumenti: rēķins, pavadzīme, līgums.

Konts 2381 Avansa norēķinu personas ir paredzēts saimnieciskās darbības izdevumu apmaksai izsniegto avansu un norēķinu par tiem uzskaitēi. Avansu norēķinu personas tiek apstiprinātas ar uzņēmuma vadītājas izdotu rīkojumu.

Saimniecisku uzdevumu veikšanai uzņēmuma darbiniekam izsniedz skaidro naudu avansā saskaņā ar uzņēmuma vadītājas rakstisku rīkojumu (atļauju), kurā norādīts naudas saņēmēja Vārds, Uzvārds, personas kods, valūtas kods un summa, kā arī avansa mērķis. Uzņēmuma darbinieks sagatavo avansa pārskatu par avansā saņemtās skaidrās naudas izlietošanu un šim pārskatam pievieno attaisnojuma dokumentus, kas apliecina naudas izlietošanas faktu. Avansa pārskata saturu un iesniegšanas termiņu nosaka uzņēmuma vadītājs. Avansi darbiniekiem tiek izmaksāti no biroja kases vai no norēķinu konta, pamatojoties uz uzņēmuma vadītāja apstiprināto (parakstīto) darbinieka iesniegumu vai avansa pārskatu, vai uzņēmuma vadītājas izdotu rīkojumu. Darījumus grāmatvede uzskaita grāmatvedības programmas modulos Kase un Avansa norēķini, pēc tam grāmatvedei tos grāmatojot:

Debets

- 2381 Avansa norēķinu personas

Kredīts

- 2610 Kase

Attaisnojuma dokumenti: uzņēmuma vadītāja apstiprināts darbinieka iesniegums, citi attaisnojuma dokumenti, kases izdevumu orderis. No norēķinu konta uz darbinieka personīgo

kontu pārskaitītos avansus grāmatvede uzskaita grāmatvedības programmas reģistros Banka un Avansa norēķini, tos grāmatojot:

Debets

2381 Avansa norēķinu personas

Kredīts

262x Norēķinu konts bankā

Attaisnojuma dokumenti: uzņēmuma vadītāja apstiprināts darbinieka iesniegums, citi attaisnojuma dokumenti, bankas konta izraksts.

Konts 2381 Avansa norēķinu personas korespondē ar dažādiem izdevumu un aktīvu kontiem, kā arī ar konta 5721 pievienotās vērtības nodoklis debetu.

Attaisnojuma dokumenti: avansa norēķinu pārskati ar tiem pievienotajiem dokumentiem.

Konts 2381 var tikt lietots arī dažādu prasījumu pret darbiniekiem, kā, piemēram, zaudējumu atlīdzības, uzskaitē, izņemot prasības par piešķirtajiem aizdevumiem, jo uzņēmumam nav licences šādām darbībām. Konts 2390 Pārmaksātie nodokļi, iepriekš samaksātie nodokļi. Nodokļu pārmaksu un avansa maksājumu grāmatošanai pārskata gada laikā tiek izmantoti 57 Norēķini par nodokļiem grupas konti. Ja pārskata gada beigās šajos kontos izveidojas debeta atlikums, tas tiek pārgrāmatots:

Debets

2390 Pārmaksātie nodokļi, iepriekš samaksātie nodokļi

Kredīts

57xx Norēķini par nodokļiem

Attaisnojuma dokumenti: grāmatvedības izziņa, EDS atskaites par nodokļu atlikumiem.

Prasības par pārmaksātajiem nodokļiem tiek samazinātas, nodokļu pārmaksas saņemot uzņēmuma norēķinu kontos vai arī atbilstoši uzņēmuma iesniegumam, tās ieskaitot citu nodokļu saistību segšanai:

Debets

262x Norēķinu konts bankā

vai

57xx Norēķini par nodokļiem

Kredīts

2390 Pārmaksātie nodokļi, iepriekš samaksātie nodokļi

Attaisnojuma dokumenti: nodokļu deklarācijas, iesniegums VID, VID apstiprinājuma vēstule, bankas konta izraksts.

Posteņa citi debitori uzskaitē un pārvaldē netika konstatētas nepilnības, jo darbinieki laicīgi iesniedz avansu norēķinu pārskatus un sniegto informāciju pārbauda uzņēmuma vadītāja.

Norēķinu inventarizācija. SIA „RENDOKS” norēķinu inventarizāciju veic reizi gadā uz 31. decembri. Gada pārskata bilancē uzrāda inventarizācijas gaitā ar savstarpējo norēķinu summu saskaņošanas rezultātiem pamatotu debitoru parādu un kreditoru saistību summas. Visi debitoru parādi, tajā skaitā parādi par precēm / pakalpojumiem, aizdevumi, un kreditoru saistības, tajā skaitā saņemtie kredīti un aizņēmumi, finanšu nomas saistības, parādi par precēm un pakalpojumiem, rūpīgi jāpārbauda. Visiem norēķiniem par nodokļiem jābūt pārbaudītiem ar VID datiem (EDS datiem) un jāsakrīt ar katru nodokļu deklarāciju. Norēķinu pārbaudēs noskaidro arī laikā neveiktos nodokļu maksājumus un aprēķinātās soda sankcijas par tiem. Lai pārliecinātos par saņemamajām vai maksājamām summām, ar debitoriem un kreditoriem apmainās ar salīdzināšanas aktiem. Strīdu gadījumā atlikumi bilancē jāuzrāda atbilstīgi grāmatvedības uzskaites datiem. Debitoru parādi tiek inventarizēti par katru norēķinu personu, norādot parāda rašanās laiku. Darbinieki, kuriem izsniegti avansi materiālo vērtību iegādei, rakstiski apliecina šo naudas summu atlikumus.

SIA „RENDOKS” veic kreditoru saistību un debitoru parādu samaksas termiņu analīzi, lai noskaidrotu, vai nerodas papildu saistības vai prasības par kavējuma naudām, kas būtu jāiegrāmato, kā arī izvērtē, vai debitoru parādi ir atgūstami pilnā apjomā. Debitoru un kreditoru parādu atlikumi bilancē tiek uzrādīti atbilstīgi attaisnojuma dokumentiem un ierakstiem grāmatvedības reģistros. Veicot pētījumu, darba autore secina, ka debitoru parādu samaksas termiņu analīze netiek veikta pietiekami bieži.

Pēc katras materiālo lietu, naudas, debitoru parādu un kreditoru saistību bilances posteņu inventarizācijas pabeigšanas inventarizācijas komisija (vai komisijas) visus inventarizācijas materiālus (sarakstus (aktus), paskaidrojumus un priekšlikumus) iesniedz uzņēmuma grāmatvedībā. Grāmatvede izskata iesniegtos materiālus un pārbauda, vai:

- ir iesniegti inventarizācijas saraksti (akti) par visiem uzņēmuma vadītāja rīkojumā noteiktajiem inventarizējamiem objektiem un bilances posteņiem;
- inventarizācijas saraksti (akti) ir noformēti atbilstoši SIA „RENDOKS” politikā noteiktajai kārtībai;
- iegūtie inventarizācijas rezultāti ir noteikti atbilstoši SIA „RENDOKS” politikai:
  - iesniegtie priekšlikumi un paskaidrojumi ir pamatoti;
  - kopsummas saskaitītas pareizi.

Līdztekus materiālo lietu atlikumu pārbaudei pēc fakta, grāmatvedībā pārbauda visus kontus, kuros uzskaita šīs vērtības, salīdzinot ar korespondējošiem kontiem. Pēc inventarizācijas rezultātu pārbaudes visu materiālo lietu inventarizācijas materiālus: inventarizācijas sarakstus (aktus), inventarizācijas komisijas paskaidrojumus un priekšlikumus, atbildīgo personu rakstiskus paskaidrojumus u.tml., grāmatvede iesniedz uzņēmuma vadītājam izskatīšanai.

Inventarizāciju dokumenti uzņēmumam jāizskata ne vēlāk kā triju dienu laikā pēc to iesniegšanas, un jāpieņem lēmumi par inventarizācijas rezultātu apstiprināšanu, kurus noformē ar uzņēmuma vadītājas rīkojumu, tajā norādot:

- veicamos pasākumus, lai likvidētu cēloņus un apstākļus, kas rada iztrūkumus, pārpalikumus un zaudējumus nesaimnieciskas rīcības dēļ;
- veidu, kā norakstāmi zaudējumi: uz uzņēmuma rēķina vai iekasējot no vainīgajām personām;
- veicamos pasākumus, lai likvidētu cēloņus un apstākļus, kas rada vērtību pārpalikumus.

Starpības starp grāmatvedības uzskaites un inventarizācijas sarakstu datiem (novērtējumus, vērtību pārpalikumus, iztrūkumus, zudumus) atspoguļo ar ierakstiem attiecīgajos grāmatvedības kontos. Pārpalikumā atrastās vērtības ieģrāmato ienākumos. Inventarizācijas rezultātus ieģrāmato uzņēmuma grāmatvedības kontos ar to datumu, kurā uzņēmuma vadītājs tos ir apstiprinājis, bet ne vēlāk kā 20 dienu laikā pēc inventarizācijas veikšanas. Pārskata gada slēguma inventarizācijās, ja tās veiktas mēneša laikā pēc pārskata gada beigu datuma, atklātās starpības obligāti attiecina uz pārskata gadu, ieģrāmatojot ar pārskata gada pēdējās darba dienas datumu. Izņēmums – ja ir iegūti objektīvi pierādījumi tam, ka šīs starpības ir radušās pēc bilances datuma, tad tās ieģrāmato nākamajā pārskata periodā. Visi pārskata gada slēguma inventarizācijas dokumenti tiek apkopoti mapē, kura uzglabājas grāmatvedībā līdz to nodošanai arhīvā.

Autore secina, ka labi apgrozāmo līdzekļu analīzes rādītāji nenorāda uz to, ka nav problēmas ar debitoru parādu pārvaldību un atgūšanu.

SECINĀJUMI

Pamatojoties uz darbā veikto pētījumu un tā rezultātiem, autore ir nonākusi pie šādiem galvenajiem secinājumiem:

1. Debitoru parādi ir tādi aktīvi, kuri saistīti ar uzņēmuma juridiskām tiesībām saņemt ekonomisko labumu no juridiskām un/vai fiziskām personām. Debitoru parādu gadījumā notiek citu personu jeb debitoru kreditēšana ar uzņēmuma līdzekļiem.
2. Debitoru parādu analītiskās uzskaites detalizācijas pakāpi izvēlas attiecīgā uzņēmuma galvenais grāmatvedis, bet jo detalizētāka ir uzskaitē, jo vieglāk veikt debitoru parādu pārvaldību un kontroli.
3. Ikvienam uzņēmumam var veidoties tādi debitoru parādi, kuru atgūšana ir apšaubāma vai pat neiespējama un bieži uzņēmumi bilancē uzrāda debitorus kopā ar šaubīgiem vai pat bezcerīgiem parādiem. Šaubīgie un bezcerīgie parādi ir zaudēti līdzekļi, tāpēc tie jānoraksta no bilances aktīva un jāietver izmaksu sastāvā vai jāveido tiem uzkrājumi. LR likumdošana nenosaka, kā tieši uzņēmumam ir jāizvērtē, kurš ir šaubīgais vai bezcerīgais debitoru parāds.
4. Uz debitoru parādu apmaksas termiņu kavējumiem ir jāreaģē pēc iespējas ātrāk, jo pētījumi liecina, ka jo ātrāk reaģē, jo lielāka iespēja atgūt parādu. Lēna reakcija var radīt klientam domu, ka šis parāds uzņēmumam nav būtisks. Debitoru parādu atgūšana ir psiholoģiski sarežģīts process un ja uzņēmumam nav laika vai spēju ar to nodarboties, to būtu labāk uzticēt profesionāļiem, bet tās ir papildus izmaksas.
5. Eksperti ir izveidojuši rīku, kas palīdz ietaupīt laiku debitoru parādu pārbaudei. Rīks uzņēmuma vietā izskata kādi procesi ir uzsākti konkrētajam debitoram un novērtē vai debitora parādam nav veidojams uzkrājums un vai tas nav jānoraksta no uzskaites atzīstot par bezcerīgu. Atbilstošas datorprogrammas izvēle var palīdzēt uzņēmumam darbā ar debitoriem.
6. Pirms finanšu pārskata sastādīšanas uzņēmumam jāpārlicinās par atlikumu pareizību veicot inventarizācijas, parādu summas periodiski salīdzinot ar saviem debitoriem, sagatavojot salīdzināšanas aktus. Visbiežāk uzņēmumi norēķinu inventarizāciju veic vienu reizi gadā.
7. Finanšu pārvaldībā vērsta uz debitoru parādu apjoma optimizāciju un savlaicīgu parādu inkasēšanu. Debitoru parādu pārvaldības saturu veido cenu un komerciālā kredīta politikas izstrādāšana un realizēšana, lai pēc iespējas ātrāk atgūtu naudas līdzekļus par pārdotajām precēm.

8. Ja uzņēmums nepievērš uzmanību debitoru parādiem un to kam pārdod savu produkciju, viņš var ātri ciest būtiskus zaudējumus un viņam var rasties problēmas ar maksāspēju. Arī sedzot neapmaksātos parādus ar kredītiem tās ir papildus izmaksas, jo par aizņemtiem līdzekļiem ir jāmaksā procenti un citas ar kredītsaistībām saistītas izmaksas.
9. Tas ka uzņēmumam ir aktīvi un dati liecina, ka uzņēmums spēj segt savas saistības, vēl nenozīmē, ka tas ir maksātspējīgs, jo var būt pārāk maz skaidras naudas līdzekļi un pārāk lieli debitoru parādi, kurus iespējams uzņēmums atgūs vēlāk. Efektīvi šo situāciju var novērst izstrādājot atbilstošu finanšu kontroles sistēmu. Vadītājam jāprot reāli novērtēt savas firmas, kā arī partneru un konkurentu finansiālo stāvokli.
10. Uzņēmuma maksāspēja ir atkarīga no veiksmīgas finanšu plānošanas, tai skaitā arī veiksmīgas debitoru parādu pārvaldības, lai uzņēmums spētu eksistēt tam ir jāapzinās savi finanšu rādītāji, tas ko var un tas ko nevar atļauties. Naudas līdzekļu budžeta sastādīšana un tā izpētes analīze ļauj uzņēmumam noteikt cik lieli ir tā rīcībā esošie naudas līdzekļi, cik klientus tie ir spējīgi kreditēt, kādus attīstības pasākumus finansēt.
11. Skaidra uzņēmuma mērķu neapzināšanās neļauj uzņēmumam sasniegt augstus rezultātus un arī veiksmīgi vadīt un pārvaldīt uzņēmumu, kā arī debitoru parādus, jo uzņēmums nezina ko īsti vēlas sasniegt un tāpēc rodas tendence uzskatīt, ka slikti rezultāti rodas no ekonomiskajiem apstākļiem.
12. Debitoru kontrole sākās jau ar pareiza rēķina – pavadzīmes izrakstīšanu un turpinās, kamēr debitors nav veicis samaksu. Ir svarīgi izrakstīt pareizu un LR likumdošanai atbilstošu rēķinu, jo neatbilstošs rēķins varētu kalpot par iemeslu tā neapmaksāšanai.
13. Piegādātāji pircējuzņēmumiem mēdz piešķirt tirdzniecības atlaides vai atlaides par īpašu (norēķinu) noteikumu izpildi. Atlaides ļauj klientiem justies novērtētiem.
14. Uzņēmumiem nozarē pārējā mazumtirdzniecība ārpus veikaliem, stendiem un tirgiem vidēji ir ātra pircēju un pasūtītāju parādu aprite dienās, savukārt vidēji šajā nozarē ir zemi starpposma likviditātes rādītāji un augsti kopējās likviditātes rādītāji, kas izskaidrojams ar būtiskiem krājumu atlikumiem. SIA „RENDOKS” pasūtītāju parādi 2016. gadā aprit lēnāk, kā nozarē vidēji, tā pat arī starpposma likviditāte ir augstāka, bet kopējā likviditāte zemāka kā nozarē vidēji.
15. Tīro apgrozāmo līdzekļu trūkums netraucē SIA „RENDOKS” attīstību, bet ir iemesls kāpēc uzņēmuma piegādātāji pieprasa avansa maksājumus pirms pasūtījuma izpildes. Pēc SIA „RENDOKS” analīzes datiem, uzņēmumam ir laba apgrozāmo līdzekļu aprite, nav problēmu ar likviditāti. Uzņēmums ir sekmīgi izvērtējis cik daudz

brīvie naudas līdzekļi tam nepieciešami, lai efektīvāk spētu apgrozīt līdzekļus un norēķinātos ar piegādātājiem laikā.

16. SIA „RENDOKS” analīze liecina, ka uzņēmums labi kontrolē savus debitoru parādus un tie veido būtisku daļu no uzņēmuma apgrozāmajiem līdzekļiem. Uzņēmuma finanšu rādītāji ar katru gadu uzlabojas un tā finansiālā stabilitāte palielinās.
17. SIA „RENDOKS” pircēju un pasūtītāju parādu kontroles procedūras nav pietiekamas, jo netiek pievērsta īpaša vērība pircēju un pasūtītāju apmaksas termiņiem.
18. SIA „RENDOKS” pircēju un pasūtītāju parādu salīdzināšana un termiņanalīze tiek veikta vienu reizi gadā pirms gada pārskata sastādīšanas.
19. Darba apjoma un laika trūkuma dēļ, 2016. gadā uzņēmumā netika izvērtēti debitoru parādi pēc to atgūšanas iespējām un netika veidots uzkrājums nedrošajiem debitoru parādiem.
20. SIA „RENDOKS” klientu avansa maksājumi darbojās, lai varētu sekmīgi norēķināties ar piegādātājiem paredzētajos termiņos neieguldot papildus līdzekļus.
21. Uzņēmums pirms līguma noslēgšanas izskata katru klientu atsevišķi un līgumā iekļauj klientam atbilstošus nosacījumus, lai izrādītu pretīmnākšanu, bet neapdraudētu norēķinu laicīgu saņemšanu.
22. SIA „RENDOKS” posteņa citi debitori uzskaitē un pārvaldē netika konstatētas nepilnības, jo darbinieki laicīgi iesniedz avansu norēķinu pārskatus un sniegto informāciju pārbauda uzņēmuma vadītāja.
23. SIA „RENDOKS” debitoru parādu administrēšanu veic uzņēmuma vadītāja, vadītājam ir ļoti daudz pienākumu, līdz ar to ne vienmēr pietiek laiks veikt rūpīgu debitoru parādu administrēšanu. Uzņēmumam ir klienti kuriem klientu kartītēs norādītie dati ir nepilnīgi un debitoru parādu samaksas termiņu analīze netiek veikta pietiekami bieži.
24. Uzņēmumā parādu atgūšanu veic uzņēmuma darbinieki, retos gadījumos tiek piesaistītas arī parādu piedziņas firmas. Uzņēmumā parādu piedziņa nenotiek laikus, jo ne vienmēr, laicīgi tiek pamanīta norēķinu termiņu beigu iestāšanās.
25. Labi apgrozāmo līdzekļu analīzes rādītāji nenorāda uz to, ka nav problēmas ar debitoru parādu pārvaldību un atgūšanu.

PRIEKŠLIKUMI

Pamatojoties uz darbā izvirzīto mērķi un galvenajiem pētījuma rezultātiem, darba autore izvirza šādus priekšlikumus SIA „RENDOKS” uzņēmumu vadībai:

1. Grāmatvedim veikt detalizētāku analītisko uzskaiti, lai būtu vieglāk veikt debitoru parādu kontroli, kā piemēram, izrakstīto pavadzīmju – rēķinu žurnālā atsevišķi norādīt rēķina apmaksas termiņu, lai būtu vieglāk tos kontrolēt, kā arī norādīt pilnīgu informāciju klientu kartītēs.
2. Ieviest debitoru parādu vecumanalīzes uzraudzības sistēmu, un to pārraudzīt vismaz reizi mēnesī vai arī ieviests datorprogrammas rīku, kas piedāvā ātri un efektīvi veikt debitoru pārbaudi tiešsaistē ar Latvijas Republikas Uzņēmuma Reģistra datiem, vai arī izvērtēt grāmatvedības datorprogrammas maiņu uz tādu, kas atvieglo debitoru parādu uzskaiti un kontroli;
3. Uzskaites politikā atrunāt biežāku norēķinu salīdzināšanu ar būtiskākiem vai apšaubāmiem debitoriem (biežāk, kā reizi gadā), lai par sevi atgādinātu, kā arī sekot līdz norēķinu termiņiem un, ja termiņš tiek pārsniegts, reaģēt nekavējoties, ar atgādinājumu rakstiskā vai sarunas veidā. Ja iespējams izvēlēties tālruņa zvanu;
4. Regulāri sastādīt naudas līdzekļu budžetu un analizēt tā izpildi;
5. Novērtēt klientu firmu finansiālo stāvokli pirms uzņēmumam būtisku darījumu noslēgšanas, veicot klientu izpēti.
6. Debitoru parādu reālās vērtības analīzes gaitā noskaidrot reālos norēķināšanās termiņus par saņemtajām precēm vai pakalpojumiem, kā arī prognozējamo bezcerīgo parādu summu, kā arī veikt debitoru parādu termiņanalīzi, lai uzņēmums varētu laikus veidot uzkrājumu bezcerīgo un šaubīgo parādu segšanai;
7. Individuāli izstrādāt detalizētu, savai darbības sfērai atbilstošu, kredītpolitiku, lai attiecīgās situācijās darbinieki zinātu kā rīkoties;

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. LR likums *Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums*. Latvijas Vēstnesis, Nr. 222, 22.10.2015., pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/277779-gada-parskatu-un-konsolideto-gada-parskatu-likums>
2. MK noteikumi Nr. 775 *Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma piemērošanas noteikumi*. Latvijas Vēstnesis Nr. 253, 22.12.2015., pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/278844-gada-parskatu-un-konsolideto-gada-parskatu-likuma-piemerosanas-noteikumi>
3. **Apsīte I, Olte M.** žurnāls „BILANCE” Nr. 18 (342), 2014. gada septembris, „*Debitoru novērtēšana – kā to izdarīt ērtāk un efektīvāk*” 27.lpp
4. **Benze J.** *Finansu grāmatvedība*. Rīga: SIA „Auditorfirma „Grāmatvedis”, 1995., 287 lpp.
5. **Brūna I., Kaire L.** *Apgrozāmo līdzekļu uzskaitē*, Ogre: SIA „Tipogrāfija Ogrē”, Latvijas Universitāte 2004., 97 lpp.
6. **Džondžua M.** *Parādu atgūšana*. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007., 168 lpp.
7. **Grandāne M., Martemjanova E., Mārāne I., Mežaraupe V., Soopa A.** *Finanšu grāmatvedība*, Rīga: Izdevniecība RaKa, 2004., 169 lpp.
8. **Grebenko M.** *Grāmatvedība. 1. daļa*, Rīga:ADREMS, 2000., 168 lpp.
9. **Grigorjeva R., Jesemčika A., Leibus I., Svarinska A.** *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: Izglītības soļi, 2004., 246 lpp.
10. **Irvins D.** *Finansu kontrole*. Rīga: Izdevniecība „VTF” 1994., 192 lpp.
11. **Januška M.** *Finanšu un grāmatvedības kontrole firmā*. Rīga: Merkūrijs Info, 2010., 112 lpp
12. **Kasperoviča L., Klagišs L., Timofejeva S.** žurnāls „BILANCE” Nr. 3 (351), 2015. gada 2. februāris, „*Kā novērtēt debitoru parādus*” 36.-37. lpp
13. **Leibus I., Pētersone I., Jesemčika A., Svarinska A., Grigorjeva R.** *Finanšu grāmatvedība*. Rīga: SIA „Lietišķās informācijas dienests”, 2016., 326 lpp.
14. **Linarte K.**, žurnāls „BILANCE” Nr. 15/16 (411/412), 2017. gada 1. augusts, „*Biežāk konstatētās nepilnības 2016. gada pārskatu finanšu revīzijās mazās un vidējās sabiedrībās*” 6.-7. lpp
15. **Ludboržs A.** *Finanšu grāmatvedība tirdzniecībā*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2003., 282 lpp.
16. **Matule I.** žurnāls „BILANCE” Nr. 7 (355), 2015. gada 1. aprīlis, „*Šaubīgie un bezcerīgie debitoru parādi*” 16.-18.lpp

17. **Olte M.** žurnāls „BILANCE” Nr. 20 (392), 2016. gada 17. oktobris, „*Debitoru novērtēšana – kā to izdarīt ērtāk un efektīvāk*” 35.-36.lpp
18. **Paupa V., Šneidere R.** *Uzdevumu krājums finanšu analīzē*. Rīga: Baltimoras konsultāciju centrs, 2008., 46 lpp.
19. **Rurāne M.** *Finansu pārvaldība*. Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001., 287 lpp.
20. **Rurāne M.** *Uzņēmuma finanses*. Rīga: Jumava, 2007., 266 lpp.
21. **Saksonova S.** *Uzņēmuma finanšu vadības praktiskās metodes*. Rīga: Merkūrijs LAT, 2006., 225 lpp.
22. **Stittle J., Wearing R.** *Financial Accounting*. Ltd: Sage Publications, 2008., 177 lpp.
23. **Weetman P.** *Management Accounting*. London: Prentice Hall Financial times, 2006., 565 lpp.
24. **Zariņa V., Strēle I.** *Finanšu plānošana uzņēmumā*. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2009., 106. lpp.
25. **Bragg S.** *The difference between bad debt and doubtful debt*, 2017. gada 27. decembris, pieejams: <https://www.accountingtools.com/articles/what-is-the-difference-between-bad-debt-and-doubtful-debt.html> (skatīts: 30.04.2018.)
26. NACE 2. red., „*Struktūra un paskaidrojumi*”, Eurostat – daļa 02, Pieejams: www.csb.gov.lv/sites/default/files/dokumenti/nace2red_aktualais.doc (skatīts: 30.04.2018.)
27. SIA „RENDOKS” nepublicētie materiāli

PIELIKUMI

SIA „RENDOKS” KONTU PLĀNS

Kods un nosaukums	Anaīitiskais/ Sintētiskais	Aktīva/Pasīva/ Operāciju
11 Nemateriālie ieguldījumi	Sintētiskais	Aktīva
1110 Pētniecības un uzņēmuma attīstības izmaksas	Sintētiskais	Aktīva
1120 Koncesijas, patenti, licences, datoru progr.	Sintētiskais	Aktīva
1130 Uzņēmuma nemateriālā vērtība	Sintētiskais	Aktīva
1180 Avansa maksājumi par nemateriāliem aktīviem	Sintētiskais	Aktīva
1190 Nemateriālo ieguldījumu vērtības norakstītā daļa	Sintētiskais	Pasīva
12 Pamatlīdzekļi	Sintētiskais	Aktīva
1210 Zemes gabali, ēkas būves citi objekti	Sintētiskais	Aktīva
1220 Tehnolōģiskās iekārtas un mašīnas	Sintētiskais	Aktīva
1230 Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	Sintētiskais	Aktīva
1231 Datortehnika	Sintētiskais	Aktīva
1240 Pamatlīdzekļu izveidošana un celtniec. obj. izm.	Sintētiskais	Aktīva
1290 Pamatlīdzekļu nolietojums ēkām (pasīvā)	Sintētiskais	Pasīva
1291 Pamatlīdzekļu nolietojums automašīnai	Sintētiskais	Pasīva
1292 Pamatlīdzekļu nolietojums pārējiem	Sintētiskais	Pasīva
1293 Pamatlīdzekļu nolietojums datortehnikai	Sintētiskais	Pasīva
13 Ilgtermiņa finanšu ieguldījumi	Sintētiskais	Aktīva
1310 Līdzdalība meitas uzņēmumu kapitālā	Sintētiskais	Aktīva
1320 Aizdevumi meitas uzņēmumiem	Sintētiskais	Aktīva
1330 Līdzdalība saistīto uzņēmumu kapitālā	Sintētiskais	Aktīva
1340 Aizdevumi saistītajiem uzņēmumiem	Sintētiskais	Aktīva
1350 Pārējie vērtspapīri	Sintētiskais	Aktīva
1360 Pārējie aizdevumi	Sintētiskais	Aktīva
1370 Pašu akcijas un daļas	Sintētiskais	Aktīva
1380 Aizdevumi uzņēmuma dalībniekiem un valdei	Sintētiskais	Aktīva
21 Krājumi	Sintētiskais	Aktīva
2110 Izejvielas un materiāli	Sintētiskais	Aktīva
2120 Nepabeigtie ražojumi	Sintētiskais	Aktīva
2130 Gatavie ražojumi un preces pārdošanai	Sintētiskais	Aktīva
2140 Nepabeigtie pasūtījumi	Sintētiskais	Aktīva
2190 Avansa maksājumi par precēm	Sintētiskais	Aktīva
22 Produktīvie un darba dzīvnieki	Sintētiskais	Aktīva
23 Norēķini par prasībām (ar debitoriem)	Sintētiskais	Aktīva
2310 Norēķini ar pircējiem un pasūtītājiem	Sintētiskais	Aktīva
2311 Norēķini ar pircējiem reverso nodokli	Sintētiskais	Aktīva
2312 Norēķini par precēm uz ES	Sintētiskais	Aktīva
2313 Norēķini par importa precēm	Sintētiskais	Aktīva
2320 Par piegādēm in pasūtījumiem saņemtie vekselji	Sintētiskais	Aktīva

2330 Meitas uzņēmumu parādi	Sintētiskais	Aktīva
2331 Maiņas nauda kasē	Sintētiskais	Aktīva
2340 Saistīto uzņēmumu parādi	Sintētiskais	Aktīva
2350 Norēķini ar citiem debitoriem	Sintētiskais	Aktīva
2360 Norēķini par sabiedrības kap. neiemaks. summām	Sintētiskais	Aktīva
2370 Īstermiņa aizdevumi sab. dalībniekiem un valdei	Sintētiskais	Aktīva
2380 Nor. par prasībām un īstermiņa aizdev. personālam	Sintētiskais	Aktīva
2381 Avansa norēķinu persona	Sintētiskais	Aktīva
2390 Pārmaksātie nodokļi, iepriekš sam. nod.	Sintētiskais	Aktīva
24 Nākamo periodu izdevumi	Sintētiskais	Aktīva
2410 Nākamo periodu izdevumi	Sintētiskais	Aktīva
2420 Akciju emisijas nocenojums	Sintētiskais	Pasīva
25 Vērtspapīri apgrozāmo līdzekļu sastāvā	Sintētiskais	Aktīva
2510 Meitas uzņēmumu akcijas un daļas	Sintētiskais	Aktīva
2520 Saistīto uzņēmumu akcijas un daļas	Sintētiskais	Aktīva
2530 Pašu uzņēmuma akcijas un daļas	Sintētiskais	Aktīva
2540 Pārējie vērtspapīri un līdzdalība kapitālos	Sintētiskais	Aktīva
26 Naudas līdzekļi	Sintētiskais	Aktīva
2610 Kase	Sintētiskais	Aktīva
2620 Norēķinu konts SWEDBANK	Sintētiskais	Aktīva
2628 Aizdevumu konts ALTUMs	Analītiskais	Aktīva
2630 Aizdevumu kreditlīnija ALTUMS	Sintētiskais	Aktīva
2640 Akreditīvi, čeki un īpašu formu konti	Sintētiskais	Aktīva
2650 Citi konti bankās	Sintētiskais	Aktīva
2670 Pārējie naudas līdzekļi	Sintētiskais	Aktīva
31 Pamatkapitāls vai līdzdalības kapitāls	Sintētiskais	Pasīva
3110 Pamatkapitāls vai līdzdalības kapitāls	Sintētiskais	Pasīva
3120 Akciju emisijas uzcenojums	Sintētiskais	Pasīva
3130 Ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezerve	Sintētiskais	Pasīva
32 Privātkonti	Sintētiskais	Pasīva
3210 Privātiem nolūkiem izņemtie līdzekļi	Sintētiskais	Pasīva
3220 Privātie ieguldījumi	Sintētiskais	Pasīva
33 Rezerves	Sintētiskais	Pasīva
3310 Rezerves kapitāls	Sintētiskais	Pasīva
3330 Citas likumā paredzētās rezerves	Sintētiskais	Pasīva
3340 Rezerve pašu akcijām un daļām	Sintētiskais	Pasīva
3350 Statūtos paredzētās rezerves un fondi	Sintētiskais	Pasīva
3360 Pārējās rezerves	Sintētiskais	Pasīva
34 Nesadalītā peļņa vai nesegtie zaudējumi	Sintētiskais	Pasīva
3410 Pārskata gada nesadalītā peļņa	Sintētiskais	Pasīva
3420 Iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa	Sintētiskais	Pasīva
41 Uzkrājumi pensijām pielīdzinātām saistībām	Sintētiskais	Pasīva

4110 Uzkrājumi pensijām pielīdzinātām saistībām	Sintētiskais	Pasīva
42 Uzkrājumi paredzamiem nodokļiem	Sintētiskais	Pasīva
4210 Uzkrājumi paredzamiem nodokļiem	Sintētiskais	Pasīva
43 Citi uzkrājumi	Sintētiskais	Pasīva
4310 Citi uzkrājumi	Sintētiskais	Pasīva
4311 Uzkrājumi atvaļinajumiem	Sintētiskais	Pasīva
51 Norēķini par aizņēmumiem	Sintētiskais	Pasīva
5110 Aizņēmumi pret obligācijām	Sintētiskais	Pasīva
5120 Akcijās pārvēršamie aizņēmumi	Sintētiskais	Pasīva
5130 Aizņēmumi ar līdzdalību peļņā	Sintētiskais	Pasīva
5140 Citi aizņēmumi	Sintētiskais	Pasīva
5150 Īstermiņa aizņēmumi no kredītiestādēm	Sintētiskais	Pasīva
5160 Ilgtermiņa aizņēmumi no kredītiestādēm	Sintētiskais	Pasīva
5161 Aizdevums ceļa iegādei	Sintētiskais	Pasīva
5163 Overdrafs	Sintētiskais	Pasīva
5170 Aizņēmumi no kredītiestādēm - bez norādītā termiņa	Sintētiskais	Pasīva
52 Norēķini par saņemtajiem avansiem	Sintētiskais	Pasīva
5210 Norēķini par saņemtajiem avansiem	Sintētiskais	Pasīva
5211 Norēķini par avansiem reversais	Sintētiskais	Pasīva
5212 Norēķini par avansiem ES	Sintētiskais	Pasīva
5213 Norēķini par avanss eksporta precēm	Sintētiskais	Pasīva
53 Norēķini ar piegādātājiem un darbuzņēmējiem	Sintētiskais	Pasīva
5310 Norēķini ar piegādātājiem un darbuzņēmējiem	Sintētiskais	Pasīva
5311 Norēķini ar piegādātājiem ar reverso nodokli	Sintētiskais	Pasīva
5313 Norēķini par precēm no ES	Anālītiskais	Aktīva
54 Maksājami vekselji	Sintētiskais	Pasīva
5410 Norēķini par pašu izdotajiem vekseljiem	Sintētiskais	Pasīva
55 Norēķini ar uzņēmumiem, dalībniekiem un personālu	Sintētiskais	Pasīva
5510 Norēķini par parādiem meitas uzņēmumiem	Sintētiskais	Pasīva
5520 Norēķini par parādiem saistītajiem uzņēmumiem	Sintētiskais	Pasīva
5530 Nor. par parādiem ar uzņēmumiem, saskaņā ar līgumu	Sintētiskais	Pasīva
5540 Norēķini par parādiem ar citiem uzņēmumiem	Sintētiskais	Pasīva
5550 Norēķini par parādiem ar personālu	Sintētiskais	Pasīva
56 Norēķini par darba samaksu un ieturējumiem	Sintētiskais	Pasīva
5610 Norēķini par darba algu	Sintētiskais	Pasīva
5620 Norēķini par ieturējumiem no darba algas	Sintētiskais	Pasīva
57 Norēķini par nodokļiem	Sintētiskais	Pasīva
5710 Norēķini par peļņas nodokli	Sintētiskais	Pasīva
5711 Reveirsais nodoklis	Sintētiskais	Operāciju
5720 Norēķini par citiem nodokļiem	Sintētiskais	Pasīva
5721 Pievienotās vērtības nodoklis	Sintētiskais	Pasīva
5722 IIN	Sintētiskais	Pasīva

5724 priekšnodoklis	Sintētiskais	Pasīva
5725 soc.nodoklis	Sintētiskais	Pasīva
5726 aprēķinātais nodoklis par precem no ES	Sintētiskais	Pasīva
5729 Riska nodeva	Sintētiskais	Pasīva
5770 revetsais nodoklis R4	Sintētiskais	Operāciju
58 Norēķini par dividendēm	Sintētiskais	Pasīva
5810 Norēķini par pārskata gada dividendēm	Sintētiskais	Pasīva
5820 Norēķini par iepriekšējo gadu neizmaks. divid.	Sintētiskais	Pasīva
59 Nākamo periodu ieņēmumi	Sintētiskais	Pasīva
5910 Nākamo periodu ieņēmumi	Sintētiskais	Pasīva
61 Ieņēmumi no pārdošanas, apliekami ar nodokļiem	Sintētiskais	Operāciju
6110 Ieņēmumi no pamatdarbības prod. un pak. pārdošanas	Sintētiskais	Operāciju
6111 Ieņēmumi par pakapojumiem ar reverso nodokli	Sintētiskais	Operāciju
6112 Ieņēmumi par piegādātām precēm ES	Sintētiskais	Operāciju
6113 Ieņēmumi par eksporta precēm un pakalpojumiem	Sintētiskais	Operāciju
62 Ieņēmumi no pārdošanas, citādi apliekami	Sintētiskais	Operāciju
6210 Ar nodokļiem neapliekamie pārdošanas ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
6220 Ar īpašiem nod. apliekamie pārdošanas ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
63 Komisijas, starpniecības ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
6310 Komisijas un starpniecības ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
6320 Ieņēmumi no atkritumu pārstrādes un realizācijas	Sintētiskais	Operāciju
6330 Ieņēmumi no taras realizācijas	Sintētiskais	Operāciju
6340 Ar nodokļiem neapliekamie apgrozījumi	Sintētiskais	Operāciju
64 Ieņēmumus samazinošas atlaides	Sintētiskais	Operāciju
6410 Piešķirtās skonto atlaides	Sintētiskais	Operāciju
6420 Piešķirtie bonusi	Sintētiskais	Operāciju
6430 Piešķirtie rabati un citas tirdzniecības atlaides	Sintētiskais	Operāciju
65 Pārējie uzņēmuma ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
6510 Ieņēmumi no vērtspapīru kursa paaugstināšanās	Sintētiskais	Operāciju
6520 Ieņēmumi no pamatlīdzekļu pārdošanas	Sintētiskais	Operāciju
6530 Ieņēmumi no zemes gabalu iznomāšanas	Sintētiskais	Operāciju
6540 Ieņēmumi no apgrozāmo līdzekļu pārdošanas	Sintētiskais	Operāciju
6550 Ieņēmumi no pamatlīdzekļu iznomāšanas	Sintētiskais	Operāciju
6560 Ieņēmumos pārskaitītais rezervju samazinājums	Sintētiskais	Operāciju
6570 Iepriekšējo gadu nodokļa samazinājums	Sintētiskais	Operāciju
6580 Papildus ieguldījumu un citi ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
6590 Pašu uzņēmuma kapitālieguldījumiem izpild. darbi	Sintētiskais	Operāciju
66 Produkc. krājumu un nepab. ražoš. vērt. izmaiņas	Sintētiskais	Operāciju
6610 Gatavās prod. krājumu un vērtības izmaiņas	Sintētiskais	Operāciju
6620 Nepabeigto ražojumu vērtības izmaiņas	Sintētiskais	Operāciju
6630 Nepabeigto pasūtījumu raž. atlik. vērt. izmaiņas	Sintētiskais	Operāciju
67 Citu periodu ieņēmumi, kas attiecas uz pārsk. per.	Sintētiskais	Operāciju

6710 Citu periodu ieņēmumi, kas attiecas uz pārsk. per.	Sintētiskais	Operāciju
69 Sociālās infrastruktūras iestāžu un pasākumu ieņ.	Sintētiskais	Operāciju
6910 Dzīvokļu saimniecības ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
6920 Komunālās saimniecības ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
6930 Sadzīves pakalpojumu ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
6940 Ēdināšanas ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
6950 Izglītības iestāžu ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
6960 Medicīniskās apkalpošanas ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
6970 Kultūras un sporta iestāžu un pasākumu ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
6980 Pārējie ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
71 Izdevumi izejvielu, materiālu un preču iepirkšanai	Sintētiskais	Operāciju
7110 Izejvielu un materiālu iepirkšanas un piegād. izd.	Sintētiskais	Operāciju
7111 Iepirkšana ar reverso nodokli	Sintētiskais	Operāciju
7114 Degviela	Sintētiskais	Operāciju
7117 Riska nodeva	Sintētiskais	Operāciju
7120 Preču iepirkšanas un piegādes izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7130 Saņemtās atlaides	Sintētiskais	Operāciju
7140 Taras izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7150 Muitas un ievēnodevas	Sintētiskais	Operāciju
7160 Pārējie ārējie izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7170 Samaksa par darbiem un pakalp. no ārienes	Sintētiskais	Operāciju
7180 Pārējie materiālie izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7190 Pirkto materiālu un preču vērtības izmaiņas	Sintētiskais	Operāciju
72 Personāla izmaksas	Sintētiskais	Operāciju
7210 Strādnieku algas	Sintētiskais	Operāciju
7220 Pārvaldes personāla un admin. pers. algas	Sintētiskais	Operāciju
7230 Sociālās infrastruktūras darbinieku algas	Sintētiskais	Operāciju
7240 Pārējās personāla izmaksas	Sintētiskais	Operāciju
73 Sociālās nodevas un izmaksas	Sintētiskais	Operāciju
7310 Sociālais nodoklis	Sintētiskais	Operāciju
7320 Pārējās sociālās izmaksas	Sintētiskais	Operāciju
74 Pamatlīdzekļu nolietojums u.c. vērt. norakstījumi	Sintētiskais	Operāciju
7410 Nemateriālo ieguldījumu vērtības norakstīšana	Sintētiskais	Operāciju
7420 Pamatlīdzekļu nolietojums	Sintētiskais	Operāciju
7440 Apgrozāmo līdzekļu vērtības norakstīšana	Sintētiskais	Operāciju
75 Pārējie saimnieciskās darbības izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7510 Dabas aizsardzības izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7520 Izdevumi no pamatlīdzekļu pārdošanas	Sintētiskais	Operāciju
7530 Nodevas par ražošanā izmantotiem zemes gabaliem	Sintētiskais	Operāciju
7540 Apdrošināšanas maksājumi	Sintētiskais	Operāciju
7550 Saimnieciskās darbības pārējās izmaksas	Sintētiskais	Operāciju
7560 Strādnieku vervēšanas un apmācības izdevumi	Sintētiskais	Operāciju

7570 Komandējumu izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
76 Preču pārdošanas izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7610 Reklama	Sintētiskais	Operāciju
7620 Preču transporta izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7630 Preču transporta apdrošināšana	Sintētiskais	Operāciju
7640 Samaksātās komisijas naudas	Sintētiskais	Operāciju
7650 Citi pārdošanas izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
77 Administrācijas izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7710 Sakaru izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7720 Kantora izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7721 datortehnika, mobili ar reverso R4	Sintētiskais	Operāciju
7730 Juristu pakalpojumu apmaksa	Sintētiskais	Operāciju
7740 Gada pārskata un revīzijas izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7750 Naudas apgrozījuma blakus izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7760 Transporta izdevumi administrācijas vajadzībām	Sintētiskais	Operāciju
7770 Citi vadīšanas un administrācijas izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
78 Periodā iekļaujamie iepr. per. izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7810 Periodā iekļaujamie iepr. per. izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
79 Sociālās infrastruktūras uzturēšanas izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7910 Dzīvokļu saimniecības izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7920 Komunālās saimniecības izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7930 Sadzīves pakalpojumu izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7940 Sabiedriskās ēdināšanas izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7950 Izglītības iestāžu izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7960 Medicīniskās apkalpošanas izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7970 Kultūras un sporta iestāžu un pasākumu izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
7980 Pārējie sociālās infrastruktūras uzturēšanas izd.	Sintētiskais	Operāciju
81 Dažādi ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
8110 Ieņēmumi no līdzdalības	Sintētiskais	Operāciju
8120 Pārējie ieņēmumi no procentiem	Sintētiskais	Operāciju
8130 Vekseļu diskonta ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
8140 Ziedojumi un citi ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
8150 Ienākumi no valūtu kursa paaugstināšanās	Sintētiskais	Operāciju
8160 Saņemtās soda naudas un līgumsodi	Sintētiskais	Operāciju
8170 Peļņa no ārzemju valūtas pārdošanas vai pirkšanas	Sintētiskais	Operāciju
8190 Citi ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
82 Dažādi izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
8210 Īstermiņa finanšu ieguld. vērtības norakstīšana	Sintētiskais	Operāciju
8220 Samaksātie procenti un tiem pielīdzināmie izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
8230 Vekseļu diskonta izmaksas	Sintētiskais	Operāciju
8240 Ilgtermiņa aizdevumu procentu samaksa	Sintētiskais	Operāciju
8250 Zaudējumi no valūtu kursu pazemināšanās	Sintētiskais	Operāciju

8260 Samaksātās soda naudas un līgumsodi	Sintētiskais	Operāciju
8270 Zaud. no ārzemju valūtu pirkšanas vai pārdošanas	Sintētiskais	Operāciju
8290 Citi izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
83 Ārkārtas ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
8310 Ārkārtas ieņēmumi	Sintētiskais	Operāciju
84 Ārkārtas izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
8410 Ārkārtas izdevumi	Sintētiskais	Operāciju
86 Peļņa vai zaudējumi	Sintētiskais	Operāciju
8610 Peļņa vai zaudējumi	Sintētiskais	Operāciju
87 Peļņas izlietojums (bez nodokļiem)	Sintētiskais	Operāciju
8710 Peļņas izlietojums	Sintētiskais	Operāciju
88 Nodokļi no peļņas un citi nodokļi	Sintētiskais	Operāciju
8810 Nodoklis no peļņas	Sintētiskais	Operāciju
8820 Nodoklis no dabas resursu izmantošanas	Sintētiskais	Operāciju
8830 Nodoklis par zemi	Sintētiskais	Operāciju
8840 Citi saimnieciskās darbības izm. neiekļ. nodokļi	Sintētiskais	Operāciju
89 Konvertācija (bankas konvert. oper. veikšanai)	Sintētiskais	Operāciju
8910 Valūtas konvertācija	Sintētiskais	Operāciju
90 Starpkonts	Sintētiskais	Operāciju
9010 Operāciju starpkonts	Sintētiskais	Operāciju

SIA „RENDOKS” bilance 2011. – 2016. gadam, EUR

AKTĪVS (EURO)	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1. ILGTERMIŅA IEGULDĪJUMI						
I KOPĀ	0	0	0	0	0	0
II Pamatlīdzekļi						
1. Zemes gabali, ēkas, būves un ilggadīgie stādījumi	106 122	99011	91893	84779	77665	0
3. Iekārtas un mašīnas	1 005	555	121	265	135	944
4. Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	0	0	0	1785	1365	945
II KOPĀ	107 127	99 566	92 014	86 829	79 165	1 889
IV Ilgtermiņa finansu ieguldījumi						
IV.KOPĀ	0	0	0	0	0	0
1. IEDAĻAS KOPSUMMA	107 127	99 566	92 014	86 829	79 165	1 889
2. APGROZĀMIE LĪDZEKĻI						
I Krājumi						
1. Izejvielas, pamatmateriāli un palīgmateriāli	3 522	2824	2948	3290	0	0
4. Nepabeigtie pasūtījumi	0	0	0	0	2502	1075
5. Avansa maksājumi par precēm	1 258	5373	764	1451	0	2364
I KOPĀ	4 780	8 197	3 712	4 741	2 502	3 439
II Debitori						
1. Pircēju un pasūtītāju parādi	10 602	13261	12618	12389	11330	6267
4. Citi debitori	373	524	137	178	426	208
II KOPĀ	10 975	13 785	12 755	12 567	11 756	6 475
III Īstermiņa finanšu ieguldījumi						
3. Pārējie vērtspapīri un līdzdalība kapitālos	0	0	626	0	0	0
III KOPĀ	0	0	626	0	0	0
IV Naudas līdzekļi	3 542	4082	6485	5740	4830	4686
IV KOPĀ	3 542	4 082	6 485	5 740	4 830	4 686
2. IEDAĻAS KOPSUMMA	19 297	26 064	23 578	23 048	19 088	14 600
BILANCE	126 424	125 630	115 592	109 877	98 253	16 489

PASĪVS (EURO)		2011	2012	2013	2014	2015	2016
1. PAŠU KAPITĀLS							
	1. Akciju kapitāls (pamatkapitāls)	48 378	48 378	48 378	48 378	48 378	48 378
1.2.3.4. KOPĀ		48 378	48 378	48 378	48 378	48 378	48 378
	5. Nesadalītā peļņa:						
	a) iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa	-91 586	-61 669	-63 193	-67 364	-60 998	-56 723
	b) pārskata gada nesadalītā peļņa	29 917	-1 524	-4 172	6 367	4 275	2 592
1. IEDAĻAS KOPSUMMA		-13 291	-14 815	-18 987	-12 619	-8 345	-5 753
2. UZKRĀJUMI							
	3. Citi uzkrājumi	404	404	404	404	404	0
2. IEDAĻAS KOPSUMMA		404	404	404	404	404	0
3. KREDITORI							
I Ilgtermiņa kreditori							
	3. Aizņēmumi no kredītiestādēm	107 360	105 308	84 278	82 226	80 174	0
	4. Citi aizņēmumi	996	996	18 100	10 635	4 441	0
I KOPĀ		108 356	106 304	102 378	92 861	84 615	0
II Īstermiņa kreditori							
	4. Citi aizņēmumi	21 343	21343	15000	13 800	7 800	9 800
	5. No pircējiem saņemtie avansi	794	383	3886	2 929	2 107	4 821
	6. Parādi piegādātājiem un darbuzņēmējiem	6 474	7247	6218	3 949	2 420	2 060
	10. Nodokļi un sociālās nodrošināšanas maksājumi	923	279	915	617	1 648	1 666
	11. Pārējie kreditori	1 421	4485	5778	7 936	7 604	3 001
	15. Uzkrātās saistības						894
II KOPĀ		30 955	33 737	31 797	29 231	21 579	22 242
3. IEDAĻAS KOPSUMMA		139 311	140 041	134 175	122 092	106 194	22 242
BILANCE		126 424	125 630	115 592	109 877	98 253	16 489

SIA „RENDOKS” peļņas vai zaudējumu aprēķins 2011.-2016. gadam, EUR

Nr.	Rādītāja nosaukums (EURO)	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	Neto apgrozījums	127 412	151 662	191 787	241 440	194 197	232 225
2	Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	139 813	155 927	192 378	231 818	189 325	238 877
3	Bruto peļņa vai zaudējumi (no apgrozījuma)	-12 401	-4 265	-591	9 622	4 872	-6 652
4	Pārdošanas izmaksas	6 033	4 162	5 462	5 023	4 216	3 479
5	Administrācijas izmaksas	1 204	1 076	1 278	2 147	1 188	2 238
6	Pārējie uzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumi	60 614	17 940	12 113	10 355	10 486	24 934
7	Pārējās uzņēmuma saimnieciskās darbības izmaksas	211	71	191	4	127	5 870
12	Procentu maksājumi vai tamlīdzīgas izmaksas	10 851	9 890	8 763	6 437	5 552	3 796
13	Peļņa vai zaudējumi pirms ārkārtas posteņiem un nodokļiem	29 914	-1 524	-4 172	6 366	4 275	2 899
14	Ārkārtas ieņēmumi				0	0	0
15	Ārkārtas izmaksas				0	0	0
16	Peļņa vai zaudējumi pirms nodokļiem	29 914	-1 524	-4 172	6 366	4 275	2 899
17	Uzņēmuma ienākuma nodoklis par pārskata periodu	0	0	0	0	0	307
	Atliktā nodokļa izmaiņas	0	0	0	0	0	0
18	Pārējie nodokļi	0	0	0	0	0	0
19	Pārskata perioda peļņa vai zaudējumi pēc nodokļiem	29 914	-1 524	-4 172	6 366	4 275	2 592

Diplomdarbs „SIA „RENDOKS” debitoru parādu uzskaitē un kontrole” izstrādāts LU Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts pastāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Inese Temmere _____
(paraksts) (paraksta atšifrējums) (datums)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: lektore Maiga Kasale _____
(paraksts) (datums)

Recenzents: Mg.soc.zin., lektore Ivita Faituša

Darbs iesniegts LU Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātes Studiju centrā
Dekāna pilnvarotā persona:

metodiķe _____
(paraksts) (paraksta atšifrējums) (datums)

Darbs aizstāvēts _____ gala pārbaudījuma komisijas sēdē _____
bakalaura / maģistra / valsts

Komisijas sekretārs(e): _____
(paraksts) (paraksta atšifrējums) (datums)